

Maksuhäiriömerkinnät Suomessa ja kuinka estää niiden synty

Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö

Visamäki, liiketalous

kevät, 2020

Laura Kuusemo

Liiketalouden koulutusohjelma
Visamäki

Tekijä	Laura Kuusemo	Vuosi 2020
Työn nimi	Maksuhäiriömerkinnän Suomessa ja kuinka estää niiden synty	
Työn ohjaaja	Anu Viherä	

TIIVISTELMÄ

Opinnäytetyön tarkastelun kohteena ovat maksuhäiriömerkinnät vaikutukset yksityishenkilöön ja kuinka estää merkintöjen synty omilla valinnoilla ja talouden hallinnalla. Opinnäytetyön tutkimuskysymykset ovat maksuhäiriömerkintöjen määrä Suomessa, niiden vaikutukset ja kuinka niiden syntyä voisi estää.

Opinnäytetyö koostuu teoriaosasta, jossa käydään läpi teemoja merkintöihin liittyen. Ensimmäisenä on tarpeen tutustua siihen tahoon, josta velallinen itse sekä luoton-, vuokran- tai työnantaja pääsevät tarkistamaan tallennetut merkinnät. Seuraavana käydään läpi erilaisia maksuhäiriömerkintöjä sekä niiden syntyprosessia.

Kolmannessa kappaleessa käydään merkinnän vaikutuksia yksilön arkeen ja henkiseen hyvinvointiin. Kappaleessa perehdytään merkinnän vaikutuksiin niin työhaussa kuin asuntomarkkinoillakin. Samassa kappaleessa tarkastellaan elämänlaatuun liittyviä negatiivisia vaikutuksia, joita merkintä voi aiheuttaa.

Koska kyseessä on myös Suomen kansantalouteen vaikuttava ongelma, on tarpeen tutustua myös yksityishenkilön velkaantumisen vaikutuksista kansantalouteen ja valtion keinoihin hillitä sitä. Neljännen kappaleen tarkoitus on koota yhteen sellaisia seikkoja, jotka edesauttavat velkaantumista erilaisten kokemusten perusteella. Viimeisessä kappaleessa kootaan teoreettisen viitekehysten perusteella johtopäätöksiä ja vastauksia tutkimuskysymyksiin.

Avainsanat Maksuhäiriöt, luottotiedot, ulosotto, talous, maksukyky

Sivut 46 sivua

Degree Programme in Business Administration
Visamäki

Author	Laura Kuusemo	Year 2020
Subject	Bad credit record in Finland and how they can be prevented	
Supervisors	Anu Viherä	

ABSTRACT

The subject of this thesis was a bad credit record among Finnish individuals, how the bad credit record effects on the daily life of an individual and how an individual can with one's own decisions and financial adjustments avoid getting a mark in one's credit record. There are two research questions the thesis is expected to create an answer and a solution to. Those questions are the bad credit record affect on an individual and how to avoid markings and consequences with own financial choices.

Theoretical part of this thesis approaches different themes that are linked to bad credit records. First it is important to get a closer look to the companies who are responsible of the register about payment defaults in which a debtor, or in some cases a creditor, can check if there is any bad credit record and why that has been given. Next it is crucial to observe different ways to get negative marking in one's credit record.

In the third chapter of the thesis the consequences about bad credit record in one's daily life and mental health are investigated. The consequences are being inspected as in working life and in housing markets. Negative impacts of running into debt are also being inspected.

In fourth chapter the purpose is to create a guide for an individual to make better choices in one's own finance and how the individual can prevent any bad credit record occurring. The fifth chapter is a summary about the theoretical part and conclusions that has been made based on research.

Keywords Bad credit, credit rating, enforcement, economy, solvency.

Pages 46 pages

SISÄLLYS

1	JOHDANTO.....	1
1.1	Opinnäytetyön tutkimuskysymysten taustaa	1
1.2	Kuinka tutkimuskysymyksiin haetaan vastausta?	1
1.3	Opinnäytetyön tarkoitus ja rajaus.....	2
2	LUOTTOTIETOREKISTERI JA MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT	3
2.1	Luottotietotoiminnan harjoituksen edellytykset ja valvonta	3
2.2	Maksuhäiriömerkinnän tarkastaminen.....	4
2.3	Maksuhäiriömerkinnästä ilmoittaminen velalliselle	5
2.4	Julkisoikeudelliset saatavat	5
2.5	Käräjäoikeuden ilmoittamat merkinnät.....	6
2.6	Velkajärjestely	7
2.7	Ulosoton ilmoittamat merkinnät	9
2.8	Luotonantajan ilmoittama maksuhäiriömerkintä	9
2.9	Merkinnän säilytysaika.....	9
3	MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT SUOMESSA JA NIIDEN VAIKUTUKSET	10
3.1	Työelämä	12
3.2	Asuminen.....	13
3.3	Luotot, lainat ja osamaksulla ostaminen	14
3.4	Henkiset vaikutukset	15
3.5	Yksityishenkilön velkaantumisen vaikutus kansantalouteen.....	16
3.6	Valtion keinoja velkaantumisen kitkemiseksi	17
3.7	Pikavipit ja korkokatto.....	17
4	KUINKA ESTÄÄ MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SYNTY.....	18
4.1	Velanotolla on hyötynsä ja haittansa	19
4.2	Oman talouden tuntemus lisää turvallisuutta	20
4.3	Asumisen kustannukset prioriteettina	21
4.4	Tulot, menot ja säästäminen.....	23
4.5	Velkaantuminen – kokemuksia ja selviytymistarinoita.....	25
5	JOHTOPÄÄTÖKSIÄ.....	28
5.1	Maksuhäiriömerkinnät Suomessa ja vaikutukset yksityishenkilöön	29
5.2	Maksuhäiriömerkinnän vaikutus arkiseen elämään	29
5.3	Henkinen pahoinvointi voi olla seurasta velkaantumisesta tai sen lopputulos	30
5.4	Kuinka estää maksuhäiriömerkinnän synty?	31
	LÄHTEET	34

1 JOHDANTO

Tässä opinnäytetyössä käsitellään suomalaisten maksuhäiriömerkintöjen määrää lähivuosina, mistä ne aiheutuvat, mitkä ovat niiden vaikutukset yksilöön ja kuinka niitä voisi estää. Tietoa kerätään erilaisista tutkimuksista ja tilastoista, sekä tutustutaan asiaa koskevaan lainsäädäntöön. Myös erilaisten alalla toimivien tahojen, kuten ulosoton, perintätoimistojen, kuntien talous- ja velkaneuvonnan, Takuusäitiön sekä luottotietorekisterien materiaalia käytetään lähteenä tutkimuksia tukevassa teoriassa. Opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta on syytä tutkia myös velkaantuneiden omia kokemuksia niin velkaantumisesta kuin veloista selviytymisestäkin.

1.1 Opinnäytetyön tutkimuskysymysten taustaa

Opinnäytetyön idea on lähtöisin tekijän työelämästä. Vuosina 2018 ja 2019 on uutisoitu suomalaisten alati kasvavista maksuhäiriömerkintöjen määristä. Suomen Asiakastieto Group julkaisi 2018 tiedotteen *Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä jo yli 380 000 – myös asuntolainoja jää maksamatta*, joka herättää pohtimaan mitkä ovat syitä merkintöjen taustalla, mitkä ovat niiden vaikutukset ja kuinka merkintöjen syntyä voitaisiin estää.

Opinnäytetyössä tutustutaan tarkemmin erilaisiin merkintöihin, niiden vaikutuksiin ja syihin niiden taustalla. Samalla sivutaan myös yksityishenkilön velkaantumisen vaikutusta Suomen kansantalouteen. Tutkimusmenetelminä on erilaisiin asiaan liittyviin lähteisiin tutustuminen ja niiden pohjalta laajan teoreettisen viitekehyksen luonti. Tämän tutkimuksellisen teorian myötä on tarkoitus löytää vastaus tutkimuksen pääkysymyksiin.

Tutkimuksen pääkysymyksiä, eli varsinaisia tutkimuskysymyksiä ovat

- Mitkä ovat maksuhäiriömerkinnän vaikutukset yksityishenkilöön?
- Kuinka estää maksuhäiriömerkinnän synty?

1.2 Kuinka tutkimuskysymyksiin haetaan vastausta?

Tutkimuskysymyksiin perehdyttäessä on syytä ottaa huomioon maksuhäiriömerkintöihin sekä niiden vaikutuksiin liittyvät, lain sanelemat määräykset ja velvoitteet. Parhaiten tietoa tästä tarjoaa Suomen laki. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin vastaaminen vaatii niin luottotieto- ja perintälakiin kuin myös ulosottokaareen tutustumista. Teoreettista pohjaa

antavat myös aiheesta tehdyt nettijulkaisut, erilaiset tutkimukset sekä aiheeseen liittyvä kirjallisuus.

Yle uutisoi vuoden 2019 heinäkuussa ulosottovelallisten määrän, ja täten myös maksuhäiriöisten merkintöjen olevan kasvussa. Kasvua on tapahtunut viime vuosina Suomen Asiakastieto Groupin sekä Bisnode Finlandin tietoihin perustuen. Tilastojen mukaan nuorten, alle 30-vuotiaiden merkintöjen olevan laskussa, kun taas yli 30-vuotiaiden merkinnät ovat kasvussa. (Yle, 2019). Suomen Asiakastieto Groupin ja Bisnode Finlandin tehtävänä on ylläpitää luottotietorekisteriä. Sen toimintaan, sekä toimintaa sääteleviin lakeihin ja edellytyksiin tutustutaan tässä opinnäytetyössä. Luottotietorekisterissä näkyvä maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa yksityishenkilön elämään monissa eri tilanteissa, jossa luoton-, vuokran- tai työnantajalla on oikeus tarkistaa mahdolliset merkinnät.

1.3 Opinnäytetyön tarkoitus ja rajaus

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on perehtyä suomalaisten kotitalouksien velkaantumistilanteeseen ja maksuhäiriömerkintöihin sekä sitä kautta selvittää niiden vaikutus yksilön arkiseen elämään ja henkiseen hyvinvointiin. Vaikutuksia tarkastellaan niin normaalissa arjessa kuin mielenterveydessäkin. Samalla sivutaan myös velkaantumisen vaikutusta Suomen kansantalouteen. Tarkoituksena on, että opinnäytetyö auttaisi lukijaa ymmärtämään velkaantumisen ja maksuhäiriöiden kauaskantoisuuden niin taloudellisine kuin psykologisine vaikutuksineen. Opinnäytetyön on tarkoitus opastaa lukijaa kohti terveempää taloutta.

Opinnäytetyölle on tarkoituksenmukaista tuoda ilmi ne eri tavat, joilla henkilö voi saada maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteriin. Tällä tavalla päästään lähemmäs opinnäytetyön tarkoitusta toimia tiedonlähteenä omassa taloudenhallinnassa. Saatavan siirtyminen ulosottoon on yksi syy maksuhäiriömerkinnälle. Saatava saa ulosottoperusteen lain puolesta ollessaan niin sanottu julkisoikeudellinen, eli esimerkiksi kunnan tai valtion saatava. Tavallinen laskusaatava vaatii aina velkomustuomion ulosottoperusteeksi. Myös pitkäaikainen ulosotto tai ulosotossa todettu varattomuus aiheuttavat merkinnän velalliselle. Joissakin tapauksissa myös viivästynyt luotonmaksu antaa velkojalle oikeuden ilmoittaa saatavasta maksuhäiriömerkintä.

Luottotiedottomuuden ja velkaantumisen syy-seuraussuhteita arjen elämään ja mielenterveyteen käsitellään opinnäytetyön kolmannessa. Tähän teoriaa haetaan erilaisista nettijulkaisuista, alalla toimivien tahojen artikkeleista ja tutkimuksista sekä perehtymällä velallisten omiin kertomuksiin. Tarkoituksena on tutkia, mitä kaikkia ongelmia menetetyt luottotiedot yksilölle aiheuttavat ja näiden seikkojen pohjalta löytää keinoja sii-

hen, kuinka nämä ongelmat olisivat estettävissä omaa taloudellista tilannettaan tutkimalla ja omalla toiminnalla.

Kaikki edellä mainitut seikat luovat pohjaa opinnäytetyön tutkimuskysymyksille. Tämän teoreettisen viitekehyksen pohjalta tuodaan ilmi suomalaisten maksuhäiriömerkintöjen kasvanut määrä sekä niiden vaikutukset. Neljännessä kappaleessa kaksi tutkimuskysymystä nivotaan ikään kuin yhdeksi ongelmaksi, joihin viimeinen kysymys on ratkaisu; kuinka maksuhäiriömerkinnän voi välttää?

2 LUOTTOTIETOREKISTERI JA MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT

Maksuhäiriömerkinnät merkitään luottotietorekisteriin, jonka ylläpitoa säätelee Luottotietolaki. Luottotietorekisteriin merkitystä maksuhäiriöstä käy ilmi lasku tai velka, josta merkintä on tullut, minkä yrityksen taholta merkintä on ilmoitettu sekä merkinnän alkamis- ja päättymispäivä. (Takuusäätiö, n.d.b). Lakia sovelletaan luottotietojen keräämiseen, tallentamiseen, tuottamiseen, luovuttamiseen ja luottotietojen käsittelyyn. (*Luottotietolaki 1§*). Lain tarkoitus on varmistaa luotettavien luottotietojen saatavuus, sekä niiden käsittelyyn liittyvä yksityisyyden suoja.

Lain tarkoitus on myös turvata sekä luonnollisten henkilöiden että yritysten oikeus tulla arvioiduksi oikeellisten ja asianmukaisten tietojen mukaan. (*Luottotietolaki, 2§*). Luottotiedot eivät ole julkista tietoa, ja niiden tarkasteluun vaaditaankin hyviä, laissa erikseen säädettyjä syitä. Tällaisia syitä ovat muun muassa luoton myöntäminen, vuokrasopimuksen teko, lainan takaus, työnhakijan tai työntekijän arviointi tai perinnän suunnittelu. Luottotietorekisterin ylläpito on luvanvaraista toimintaa. Luottotietorekisteriä ylläpitääkseen elinkeinoharjoittajan ja sen johdon on täytettävä tietyt kriteerit saadakseen harjoittaa kyseistä toimintaa. (Lindström, 2014, s.14).

2.1 Luottotietotoiminnan harjoituksen edellytykset ja valvonta

Kirjassaan *Luotonhallinta ja saatavien perintä* Jyrki Lindström listaa sellaisia seikkoja, jotka tulee ottaa huomioon uuden luottotietotoimintaa aloittavan yrityksen ja sen johdon taustoista ennen toimen harjoittamiseen myönnettyä lupaa. Luottotietotoiminta on rekisteripohjaista toimintaa, jota harjoittaakseen yrityksen tulee täyttää tietyt kriteerit. Luottotietorekisteritoimintaa valvoo tietosuojavaltuutettu, jolle tulee tehdä ilmoitus

luottotietotoiminnan aloittamisesta. Yrityksen tulee täyttää tietyt taloudelliset edellytykset ja perusteet suorittaa luottotietovalvontaa. Yrityksen johdon sekä sen luottotietotoimintaa harjoittavien henkilöiden tulee olla luotettavaksi todettuja ja asiantuntevia tehtävän hoitamiseen. Johdon ja henkilöstön osalta edellytetään myös taloudellista ja oikeudellista nuhteettomuutta. Yrityksen hallituksen ja varajäsenten sekä toimitusjohtajan ja hänen sijaisensa tulee olla luotettavia henkilöitä, joiden toimintakelpoisuutta ei ole rajoitettu ja jotka eivät ole hakeutuneet konkurssiin. Viiden vuoden sisään saatu vankeusrangaistus tai kolmen vuoden sisään saatu sakkorangaistus rikoksista, jotka katsotaan vaikuttavan henkilön kykyyn toimia luottotietojen parissa, voivat olla este luottotietotoiminnan aloittamiselle. (Lindström, 2014, s. 13-30)

2.2 Maksuhäiriömerkinnän tarkastaminen

Maksuhäiriömerkintää tarkistaessa luotonantaja saa erilaista tietoa mahdollisen asiakkaan maksukyvyistä. Huomiota kannattaa kiinnittää maksuhäiriömerkinnän ikään ja sen laatuun. Yksipuolinen velkomustuomio tai ulosoton toteama varattomuus kertovat miltei aina maksukyvyttömyydestä. Luottotietojen tarkistamisesta jää aina tietoa rekisteriin. Tällä tavoin seurataan tietojen oikeellista ja tarkoituksenmukaista käyttöä. (OK Perintä Oy, n.d.).

Merkintä voidaan tarkistaa myös työnhaussa. Työnantajalla ei ole suoraan oikeutta tarkistaa hakijan luottotietoja, vaan sille on oltava omat edellytyksensä. Työnantajalla tulee olla pätevä syy tarkistaa työntekijänsä luottotiedot, kuten esimerkiksi työnkuvan vaatima erityinen luotettavuus tai jos työnkuvaan kuuluu luottojen myöntäminen tai taloudellisten hankintojen tekeminen. Myös vartiointialan tehtävät tai valvomaton työskentely voivat olla peruste työnantajalle tarkistaa luottotiedot. (OK Perintä Oy, n.d).

Maksuhäiriömerkinnän saaminen on hidas prosessi. Saatavan siirtyminen perintään ei aiheuta velalliselle vielä maksuhäiriömerkintää, vaan vielä tällöin on mahdollisuus sopia maksamisesta vapaaehtoisesti esimerkiksi maksusuunnitelman tai eräpäivän siirron avulla. Maksuhäiriömerkinnän saa vasta asian edetessä käräjäoikeuden käsittelyn jälkeen oikeudelliseen perintään, ulosoton toteamasta varattomuudesta tai mikäli kulutusluotto on ollut maksamatta yli 60 päivää. (OK Perintä Oy, n.d.). Maksuhäiriömerkinnän voi saada aikaisintaan kahden kuukauden kuluttua eräpäivästä, yleensä siihen menee puoli vuotta. Maksuhäiriömerkintä ei tule velalliselle tietämättä tai yllättäen, vaan sitä ennen velkoja tai velkojan asiamiehenä toimiva taho, kuten perintätoimisto muistuttaa eräänäntyneestä saatavasta. Lain mukaan ensimmäisestä merkinnästä on myös lä-

hetettävä velalliselle tieto, josta selviää tarkemmat seikat velasta tai laskusta velkojineen sekä merkinnän voimassaoloajasta.

2.3 Maksuhäiriömerkinnästä ilmoittaminen velalliselle

Perintäkirjeitä, kuten maksuhuomautuksia ja -vaatimuksia lähetetään velkojan toimesta, ennen kuin maksuhäiriömerkintä kirjataan luottotietorekisteriin. Viimeinen maksukehotus ennen merkinnän rekisteröintiä on lähetettävä vähintään 21 vuorokautta ennen kuin maksuhäiriömerkintä rekisteröidään. Vaikka perintäkirjeet voivat tuntua uhkaavilta, on niiden tarkoituksena muistuttaa velallista velastaan ja saada hänet ottamaan yhteyttä maksusta sopimiseksi. (OK Perintä Oy, n.d.)

Ensimmäisestä maksuhäiriömerkinnästä tulee kirje luottotietorekisteriä pitävältä taholta. Kirjeestä käy ilmi, mikä velka on kyseessä, kuka sen velkojana toimii ja mikä on merkinnän päättymispäivä. (Takuusäätiö, n.d.) Edellä mainittujen tietojen lisäksi kirjeessä tulee myös mainita, millaiset vaikutukset saatavan suorittamisella on syntyneeseen merkintään ja millaiset ovat rekisteröidyn oikeudet tehdä oikaisuvaatimus syntyneestä merkinnästä. (Lindström, 2014, S. 25).

2.4 Julkisoikeudelliset saatavat

Julkisoikeudellisia saatavia ovat esimerkiksi verot, sakot ja valtion viranomaisten suoritteista perittävät maksut. Kuntien sosiaali- ja terveyshuollon laskut, vanhushuollon laskut, päivähoito laskut ja jotkin oppilaitosmaksut ovat myös julkisoikeudellisia saatavia. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, 2015).

Julkisoikeudelliset saatavat ovat lain nojalla suoraan ulosottokelpoisia. Tässä tilanteessa ulosottohakemus ei vaadi julkisen saatavan määräämistä tai maksuunpanoa koskevaa asiakirjaa, ellei ulosottomies niin vaadi. Hakemuksessa asiakirja tulee kuitenkin yksilöidä, ja sitä koskevat tiedot tulee ilmoittaa hakemuksessa (Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 3§).

Julkisoikeudellisen saatavan suoraa ulosottokelpoisuutta voi perustella sillä, että velkojana toimiva taho toimii virkavastuulla tai velkoja on jokin luotettava taho, esimerkiksi kunta tai valtio. Tästä syystä julkisoikeudellista saatavasta ei saa antaa toimeksiantoa ulkopuoliselle taholle, kuten perintätoimistolle, ulosottohakemusta varten. Alkuperäisen velkojan on itse tehtävä päätös ulosotosta ja toimittava itse hakijana täytäntöönpanossa. (Linna, 2019, s. 313)

Mikäli julkisoikeudellista saatavaa ei saada ulosotossa perityksi, syntyy asiakkaalle maksuhäiriömerkintä. (Kuluttajaliitto, n.d.).

2.5 Käräjäoikeuden ilmoittamat merkinnät

Mikäli velkaa ei saada vapaaehtoisen perinnän keinoin perittyä, voi velkoja hakea velalle käräjäoikeudesta maksu-, eli velkomustuomion, jolloin velka saa ulosottoperusteen. (Oikeus.fi, 2019). Käräjäoikeus ilmoittaa merkinnästä aina maksuhäiriörekisteriin. Tällaisia tuomioita voi hakea pankin tai muun rahoitusyhtiön myöntämään luottoon.

Esimerkiksi lainoihin, kuten asunto-, auto-, kulutus- ja opintolainoihin velkoja voi hakea käräjäoikeuden päätöksen. Samoin velkomustuomiota voi hakea luottoihin, kuten pikavippeihin tai kortti- ja limiittiluottoihin. Yritykset tai yksityishenkilön velkomiin maksamattomiin laskuihin, kuten esimerkiksi liittymä-, vakuutus-, sähkölaskuihin, sekä maksamattomiin vuokriin ja vastikkeisiin pystyy hakemaan ulosottoperusteen, mikäli niitä ei muutoin makseta. (Takuusäätiö, n.d.d). Velkomustuomio edellyttää haastehakemuksen tekemistä, ja tästä haasteprosessi lähtee etenemään.

Mikäli velkoihin ei saada maksua vapaaehtoisen perinnän keinoin, voi velkoja siirtää saatavansa niin sanottuun oikeudelliseen perintään, mikä tarkoittaa sitä, että velkojan on haettava tavalliseen laskusaatavaan velkomustuomio. (Karttunen ym., 2008, s. 311). Ennen tuomion hakua velkoja ilmoittaa perintäkirjeessään aloittavansa tuomionhakuprosessin, ja varoittaa tulevasta maksuhäiriömerkinnästä. Tällä tavoin velalliselle annetaan vielä mahdollisuus sopia maksusta vapaaehtoisen perinnän keinoin ennen saatavan siirtämistä oikeudelliseen perintään.

Kun velkoja on toimittanut haasteen käräjäoikeuteen, annetaan haaste tiedoksiantoon. Tiedoksiannon haasteen vastaajalle toimittaa haastemies joko tuomalla haasteen itse tiedoksi velalliselle, lähettämällä sen postitse tai soittamalla vireillä olevasta haasteasiasta. Tiedoksiantoon ei tarvitse vastata, ellei lasku- ja velkatiedoissa ole velallisen osalta huomautettavaa. (Takuusäätiö, n.d.d)

Velallisella on 14 vuorokautta aikaa reagoida käräjäoikeuden toimittamaan tiedoksiantoon. (Intrum Oy, n.d.). Yleensä velallinen ei kuitenkaan anna tiedoksiantoon vastausta tai asiasta toimitettu riitautus on merkitykseltään vähäinen annettavaan tuomioon. Mikäli 14 vuorokauden määräaika tiedoksiannosta on kulunut, eikä velallinen ole riitauttanut tai toimittanut vastausta tiedoksiantoon, voi käräjäoikeus antaa asiassa yksipuolisen tuomion.

Velan katsotaan siis velallisen passiivisuuteen tai riitautuksen merkityksen vähäisyydellä olevan riidaton, jolloin käräjäoikeus ei tutki tarkemmin saatavan oikeellisuutta. Jos asiassa esiintyy riitaisuutta myöhemmässä vaiheessa tuomion antamisen jälkeen, tulee velallisen hakea käräjäoikeudelta takaisinsaantia, jolloin käräjäoikeus tutkii saatavan oikeellisuuden normaalin kaavan mukaan. (Karttunen ym., 2018, s. 318)

Kun tuomioistuin on antanut asiassa ratkaisunsa, saa saatava velkomustuomiolla ulosottoperustee. (Karttunen ym., 2018, s. 311). Ulosottoon lähetetään täytäntöönpanopyyntö, jossa velkoja kertoo saatavansa ulosottoerusteen sekä määrän. Ulosottoviranomaisen tehtäväksi jää tutkia, onko velallisella hallussaan jotain sellaista omaisuutta, jonka rahamääräisellä arvolla voisi maksaa ulosotossa olevia saatavia. (Karttunen ym., 2008, s. 319).

2.6 Velkajärjestely

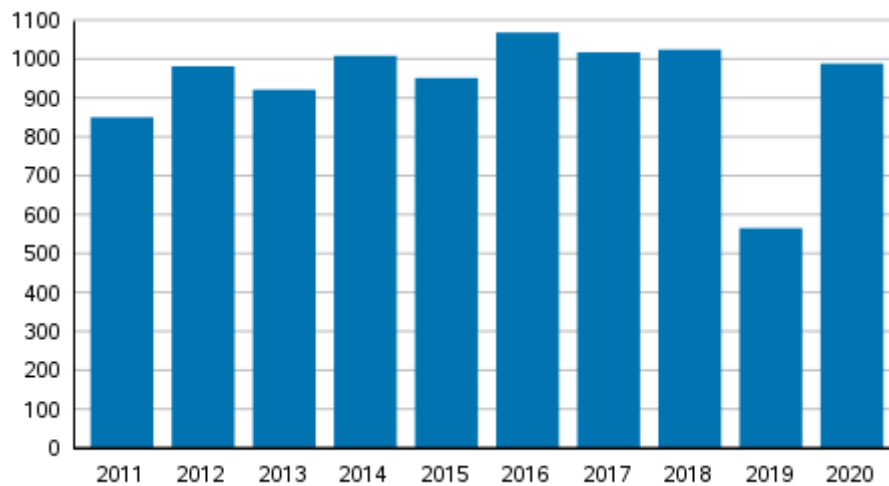
Yksityishenkilön velkajärjestely on perua 1990-luvun alun lamasta, jolloin tuli voimaan yksityishenkilön velkajärjestelystä annettu laki 57/1993, VJL. Laman aikaan monet kotitaloudet joutuivat syviin maksuvaikeuksiin, eikä velkojen maksusta olisi välttämättä selvitty ilman velkojen järjestelyä ja maksuohjelman tekoa velallisen maksuvaran mukaan. Yksityishenkilön velkajärjestelyä sovelletaan nimensä mukaan luonnollisille henkilöille. Yritysten saneerausmenettelyssä noudatetaan yrityssaneerailakia. (Linna T. 2019, s. 271 – 273). Velkajärjestelystä aiheutuu aina velalliselle maksuhäiriömerkintä. Merkintä kirjataan jo silloin, kun hakemus on tullut vireille. (Minilex, n.d.).

Velkajärjestelyprosessi alkaa sillä, että velallinen toimittaa velkajärjestelyhakeuksen kotipaikkansa käräjäoikeuteen. Hakemuksessa on käytävä ilmi velkaantumisen tausta, jonka perusteella arvioidaan velkajärjestelylain (myöhemmin VJL) mukaisia edellytyksiä velkajärjestelyn aloittamiselle. VJL:n 9 § mukaan edellytyksiä velkajärjestelylle ovat maksukyvyyn olennainen heikentyminen muun muassa sairauden, työkyvyttömyyden, työttömyyden tai muun olennaisesti velallisen maksukykyyn vaikuttavan seikan aiheuttama maksukyvyttömyys tai muut painavat perusteet ottaen huomioon velkojen määrän ja velallisen maksukyvyyn. (Velkajärjestelylaki, 9 §). Yksinkertaistettuna velkajärjestelyn edellytys on se, että velalliselle on kertynyt jonkin elämäntilanteen tai muun painavan syyn takia niin paljon velkaa, josta hänen ei voi olettaa muin keinoin selviytyvän.

Velallisen hakemus toimitetaan käräjäoikeudesta lausuttavaksi velkojille. Lausumapyynnöllä velkojen annetaan mahdollisuus lausua kantansa velkajärjestelyn aloittamiselle. Esteitä velkajärjestelyn aloitukselle ovat rikosperusteinen velka, velallinen on myötävaikuttanut omaan velkaantumiseensa, velallinen on antanut vääriä tietoja maksukyvyystään tai salaillut maksukykyään, velkaantuminen on ollut vastuutonta ja piittaamatonta tai velallisella on ikäänsä tai asemaansa nähden mahdollisuus selvitä veloistaan. Myös vääriä tiedon antaminen velkatilanteestaan tai aiempi velkajärjestely voivat olla velkajärjestelyn aloittamisen esteenä. (Linna T. 2019, s. 279 – 281).

Velkajärjestelyn aloituspäätöksen jälkeen velallisen maksuvara lasketaan ja sen perusteella laaditaan maksuohjelma. Maksuohjelman on vastattava velallisen maksuvaraa. (VJL luku 5 23 §). Maksuvara lasketaan siten, että velallisen nettotulosta miinustetaan pakolliset menot. Tämän erotuksen velallinen käyttää velkojen maksuun. Jossain tapauksissa velallisen menot katsotaan olevan suuremmat kuin nettotulot. Näissä maksuohjelmissa maksuvelvollisuus poistetaan kokonaan.

Seuraava askel velkajärjestelyn aloituspäätöksen ja maksuohjelman laatimisen jälkeen on maksuohjelmaehdotuksen toimittaminen lausuttavaksi velkojille. Käräjäoikeus vahvistaa velkajärjestelyn, jota velallisen on noudatettava, ellei muutosta haeta. (VJL 5 Luku 38 §). Maksuohjelman laiminlyönti antaa velkojalle perusteen siirtää maksuohjelma ulosoton kautta perittäväksi. Velkoja voi myös hakea käräjäoikeudelta maksuohjelman raukeamista. Velkajärjestely ei pääty sen päättymispäivänä, mikäli maksuohjelman mukaisia maksuvelvoitteita on vielä suorittamatta. (Nieminen, 2014, s. 226 – 227).

Kuva 1 Yksityishenkilöiden velkajärjestelyhakemukset tammi–maaliskuussa 2011–2020

Tilastokeskuksen 22.4.2020 julkaiseman tutkimuksen mukaan velkajärjestelyhakemusten määrä kasvoi tammi-maaliskuussa 2020 melkein 75 prosenttia verrattuna vuoden 2019 hakemusten määrään samana ajankohdana. Hakemuksia jätettiin vuoden 2020 alussa 988 kappaletta, joka oli määrältään 423 kappaletta enemmän kuin vertailuajankohtana. Tilastokeskuksen tiedon mukaan miesten ja naisten jättämien hakemusten määrällä ei ole merkittävää eroa. Miesten jättämiä hakemuksista oli 498 kappaletta ja naisten 479 kappaletta. Miesten prosenttiosuus määrästä on siis 50,4 prosenttia ja naisten 48,5 prosenttia. Hakemuksista 1,1 prosenttia, eli 11 kappaletta tulivat henkilöiltä, joiden sukupuoli on tuntematon. (Tilastokeskus, 2020).

2.7 Ulosoton ilmoittamat merkinnät

Ulosotto voi myös ilmoittaa maksuhäiriömerkinnän luottotietorekisteriin. Tämä voi johtua siitä, ettei velallisen tuloja pysty ulosmittaamaan tai jos kyseessä on pitkäkestoinen ulosotto. Ulosotto ilmoittaa merkinnästä muun muassa silloin, jos velallinen todetaan varattomaksi tai tulot ovat liian pienet ulosmitattavaksi. Jos velallisen olinpaikka on tuntematon tai velallista ei tavoiteta, ei ulosottoa voida panna täytäntöön.

Tästä syntyy ulosoton tuntemattomuudesta, ja ulosotto ilmoittaa merkinnän luottotietorekisteriin. (Takuusäätio, n.d.). Myös pitkäkestoinen ulosotto voi aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän. Jos tuloja on ulosmitattu pitkäkestoisesti, esimerkiksi viimeisen kahden vuoden aikana vähintään 18 kuukautta yhtämittaisesti, esimerkiksi ulosmittauksen tai ulosoton kanssa tehdyn maksusuunnitelman muodossa, ilmoittaa ulosotto tästäkin merkinnän. Muista syistä ulosotto ei ilmoita maksuhäiriömerkintään. (Oikeus.fi, maksuhäiriömerkinnät ulosotosta, 2019).

2.8 Luotonantajan ilmoittama maksuhäiriömerkintä

Luotonantaja voi ilmoittaa kulutusluottoa koskevasta maksuhäiriöstä suoraan luottotietorekisteriä ylläpitävälle taholle. Tällaisia luotonantajan ilmoittamia maksuhäiriömerkintöjä voi aiheutua esimerkiksi osamaksukaupasta tai luottokorttilaskusta. Maksuhäiriömerkinnän ilmoittaminen edellyttää, että maksu on viivästynyt yli kuusi päivää, ja maksukehotus on lähetetty vähintään 21 päivää ennen merkinnän rekisteröintiä. Maksukehotuksessa on tuotava ilmi maksuhäiriömerkinnän mahdollisuus. Tällaisen maksuhäiriömerkinnän säilytysaika on pituudeltaan kaksi vuotta, ja merkintä poistuu, kun vanhenemisajaltaan 15-20 vuotta oleva velka vanhenee lopullisesti. Velallisen tulee itse pyytää merkinnän poistamista. (Kuluttajaliitto, n.d.).

2.9 Merkinnän säilytysaika

Maksuhäiriömerkinnän säilytysaika on kolme vuotta. Säilytysaika lyhenee kahteen vuoteen, mikäli lasku maksetaan, eikä yksityishenkilöllä ole muita merkintä luottotiedoissaan. Vastaavasti taas säilytysaika pitenee neljään vuoteen, jos aikaisemman merkinnän säilytysaikana tulee uusia maksuhäiriömerkintöjä (Kuluttajaliitto, n.d.). Säilytysaika ei koske velkajärjestelyä, josta saatavan maksuhäiriömerkinnän säilytysaika on pidempi, alkaen hakemuksen jättämisestä käräjäoikeuteen ja päättyen samaan aikaan maksuohjelman kanssa.

3 MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄT SUOMESSA JA NIIDEN VAIKUTUKSET

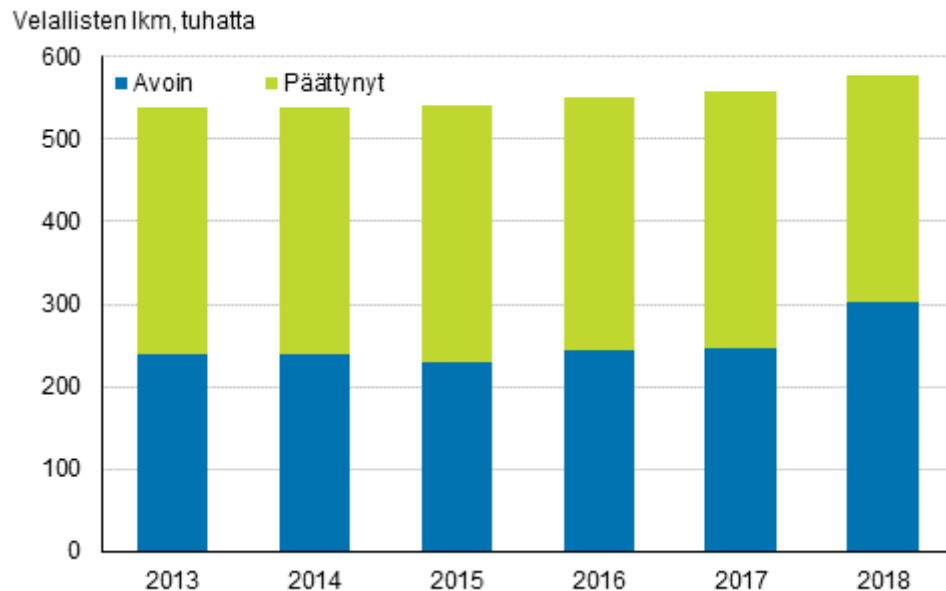
Maksuhäiriömerkinnän saanut henkilö voi lain mukaan itse tarkistaa luottotietonsa kerran vuodessa maksutta. Yksityishenkilöiden luottotietoja rekisteröivät Suomen Asiakastieto Oy sekä Bisnode Finland Oy. Maksuhäiriömerkinnän saanut henkilö voi myös pyytää luottotietorekisteriin merkittävän muun muassa tiedon velan maksusta tai velan synnyn syystä. (Kuluttajaliitto, n.d.).

Maksuhäiriömerkinnöissä pääsääntönä on, ettei merkintä lähde automaattisesti, vaikka velka tulisikin maksetuksi. Poikkeuksena on ulosoton ilmoittamat UMP- ja UMS-merkinnät. UMP-merkintä tarkoittaa sellaista merkintää, joka on syntynyt velallisen palkan tai muun tulon pitkäaikaista ulosmittausta. UMS-merkintä tarkoittaa suppean ulosoton estemerkin-tää, mikä taas tarkoittaa sitä, ettei velalliselta ole löytynyt suppeassa ulosotossa varoja velan suorittamiseen tai velallisen olinpaikka on tuntematon. Nämä merkinnät poistuvat, kun luottotietorekisteriä ylläpitävä yhtiö saa tiedon velan maksusta tai ulosoton päättymisestä. UMP-merkintä poistuu heti velan vanhetessa. (Takuusäitiö, n.d.c)

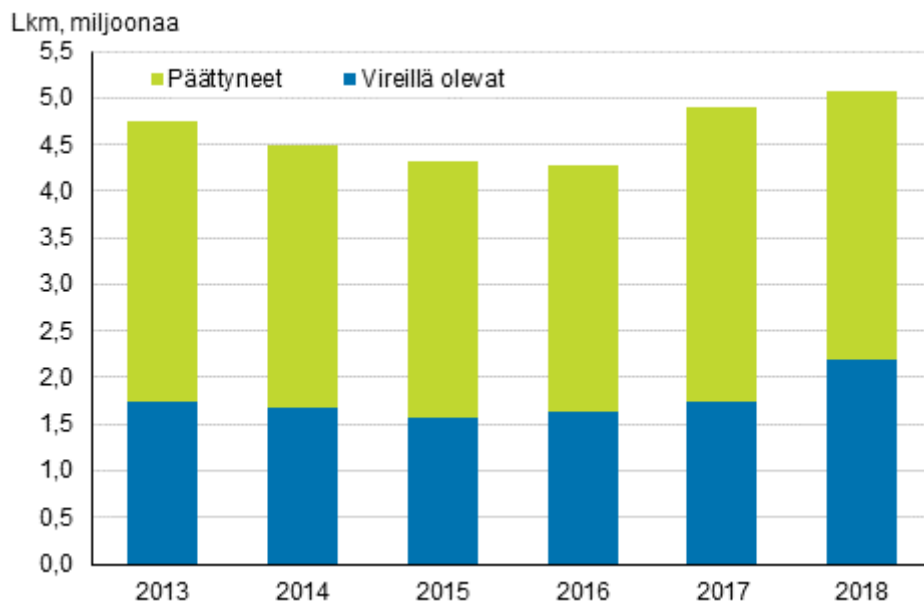
Ylen uutisoinnin mukaan Suomessa on vuonna 2018 ollut ennätysmäärä maksuhäiriöisiä ja nousussa olisivat yli 65-vuotiaiden ikäryhmä. (Myllyoja, 2019). Asiakastieto Groupin tilasto kertoo, että maksuhäiriöisten määrä on vuonna 2018 ollut 381 000, mikä tarkoittaa, että maksuhäiriöisten määrä on kasvanut 7 500 ihmisellä vuodessa. (Suomen Asiakastieto, 2018). Asiakastiedon julkaisun mukaan vuonna 2018 kuluttajille rekisteröitiin 1,6 miljoonaa uutta maksuhäiriömerkintää, vaikka kokonaismäärä laski viidellä prosentilla. Vuoden 2019 julkaisussa maksuhäiriöisten määrän ilmoitetaan olevan 382 000 henkilöä, mikä 7 700 enemmän kun aiempaan vuoteen. Keskimäärin jokaisella henkilöllä rekisterissä on 15 maksuhäiriömerkintää. (Suomen Asiakastieto 2019).

Ikäluokittain maksuhäiriömerkinnöissä on havaittavissa tilanteen parantumista nuoren väestön keskuudessa, mutta sen sijaan vanhempi väestö velkaantuu aiempaa enemmän. Asiakastiedon julkaisun mukaan alle 20-vuotiaiden henkilöiden määrä rekisterissä on laskenut yhdeksällä prosentilla viime vuodesta. Merkintöjen määrissä on havaittavissa vähentymistä myös 20-24 vuotiaiden joukossa. Trendi nuorten ihmisten velkaantumisen laantumista ei ole uusi, sillä nuoren väestön maksuhäiriömerkinnät ovat olleet laskussa jo useamman vuoden.

Tilastokeskuksen tietojen mukaan ulosottovelallisten määrä kasvoi vuonna 2018 23 prosenttia viime vuosien tasosta. (Tilastokeskus, 2019). Tilastoinnissa ulosottoasiat käsittävät vuoden 2018 aikana vireillä olleet sekä päättyneet asiat. (Lipasti, 2019). Ulosottovelan määrä kasvoi myös 23 prosenttia verrattuna edelliseen vuoteen. Vuoden 2018 lopussa ulosottovelan määrä oli yhteensä 5,6 miljardia euroa ja ulosottovelallisia oli yhteensä noin 303 000 henkilöä.

Kuva 2 Tilastokeskus 2019. Velallisten lukumäärä 2018

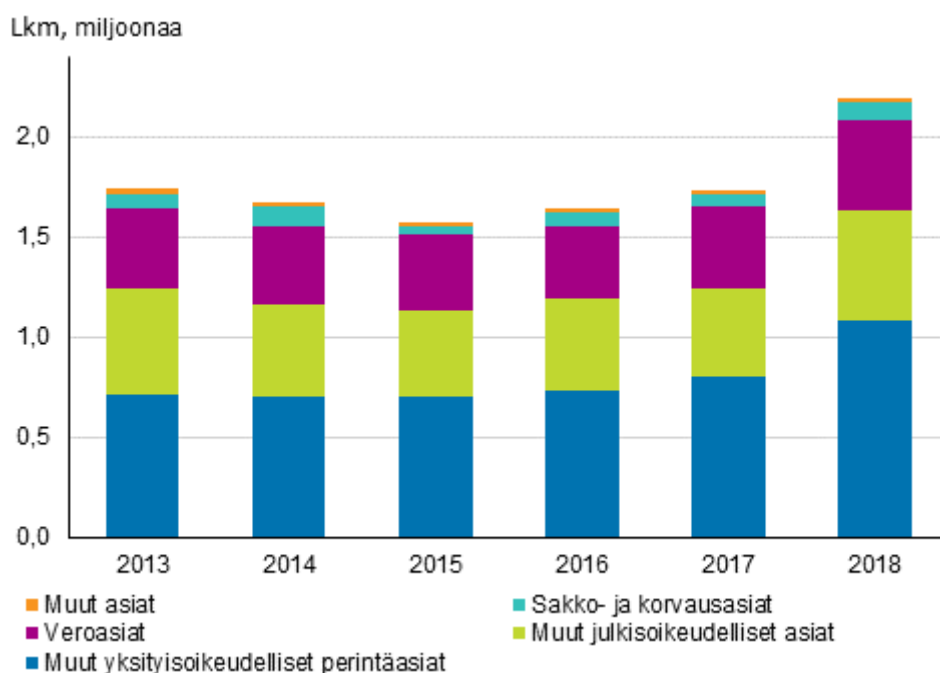

Kuva 3 Tilastokeskus 2019, Vireillä olevat ja päättyneet ulosottoasiat vuosina 2013–2018, lkm

Vuoden 2018 aika ulosottovelallisia oli kaikkiaan 578 000, joista 275 000 ulosottovelkojan vireilläolo päättyi ennen vuoden 2018 loppua. Kasvua

luvuissa voidaan selittää esimerkiksi veronpalautusten muuttuneella aika-
taululla vuonna 2019; ulosottoasioita jätettiin 2018 lopussa tavallista
enemmän avoimeksi odottamaan veronpalautuksia. Tilastokeskuksen
tutkimuksen mukaan ulosottovelallisista luonnollisia henkilöitä on 94
prosenttia, eli yksityishenkilöitä on suurin osa ulosottovelallisista. Luon-
nollisen henkilön velka 2018 oli keskimäärin 17 800 euroa henkilö kohti,
kun vuotta aiemmin summa on ollut 200 euroa pienempi.

Luonnollisella henkilöllä oli vuonna 2018 vireillä keskimäärin noin 7 ulos-
ottoasiasa. (Tilastokeskus, 2019). Taulukosta käy ilmi, että vuonna 2018
eniten vireillä ulosotossa olivat muut yksityisoikeudelliset perintäasiat,
toisena muut julkisoikeudelliset asiat ja kolmantena veroasiat.

Kuva 4 Tilastokeskus 2019. Vireillä olevat ulosottoasiat asialajeittain vuosina 2013–2018, lkm

Tilastokeskuksen asiantuntija-artikkelin mukaan velalliset ovat useimmi-
ten työikäisiä henkilöitä, jotka asuvat yksin ja joiden koulutustaso on ma-
tala. Myös naisten määrä ulosottovelallisissa on kasvussa. (Lipasti, 2019).

3.1 Työelämä

Joissain työtehtävissä työnantaja tarkistaa työnhakijan luottotiedot työn-
kuvan sisältäessä taloudellisen välittömän vastuun työnantajan omaisuu-
desta tai työ vaatii muutoin erittäin vahvaa luottamusta. Luottotietoja ei
kuitenkaan saa tarkastaa jokaiselta työnhakijalta, vaan ainoastaan mikäli
työnhakija on valittu jo haettuun tehtävään. Työnhakijalla ei ole velvolli-
suutta ilmoittaa työhakemuksessaan maksuhäiriömerkinnästä. Kaikkia

työtehtäviä varten luottotietoja ei ole tarvetta tarkastaa, vaan siihen tulee olla työnkuvan luottamuksellisuuden antama peruste. (Kaukonen, 2019).

Työnantajan tulee ilmoittaa, mikäli työtehtävä edellyttää luottotietojen tarkastamista. Työnantaja hankkii luottotiedot omalla kuluvastuullaan tiedon saamiseksi. Esimerkiksi jos työnkuvaan sisältyy itsenäistä harkintaa tai päätäntävaltaa talouteen liittyvissä asioissa, on työnantajalla oikeus tarkistaa työntekijän luottotiedot. Perusteen luottotietojen tarkastamiselle antaa myös oikeus saada tietoa työnantajan tai yrityksen asiakkaan liike- ja ammattisalaisuuksista, oikeus käyttää tietojärjestelmiä, joiden avulla käsitellään työnantajan tai asiakkaan varoja tai mikäli työtehtävä sisältää arvokkaan omaisuuden vartiointia tai käsittelyä. Myös valvomaton työskentely yksityiskodeissa on peruste luottotietojen tarkastamiselle. (Työsuojelu.fi, 2015). Työnantajan tarkastaessa luottotietoja edellä mainituin syin, on hän kuitenkin velvollinen ilmoittamaan työnhakijalle luottotietojen tarkastuksesta. (Parnila, 2017, s. 40)

3.2 Asuminen

Vuokralle muuttaminen maksuhäiriömerkinnän saannin jälkeen voi vaikeutua. Erityisen vaikeaa vuokra-asunnon saaminen on siinä tapauksessa, jos maksuhäiriömerkintä johtuu juuri vuokrasaatavien erääntymisestä. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Kirjassa *Osta, vuokraa, vaurastu* Joonas Orava ja Olli Turunen tuovat tähän asiaan vuokranantajan kannan. Kirjassaan Orava ja Turunen listaavat erilaisia vuokralaisten henkilöprofiilia koskevia stereotyyppioita. Kirjassa heidän kantansa on selvä; maksuhäiriömerkintäinen ei välttämättä ole paras mahdollinen ehdokas vuokralaiseksi. Vuokranantaja saa tarkistaa vuokralaisen luottotiedot ja usein vuokranantajan se kannattaakin tehdä omalla kuluvastuullaan ehdokkaan henkilötunnusta käyttäen saadakseen mahdollisimman oikeellista tietoa. Huomiota kannattaa kiinnittää merkintöjen ikään ja laatuun. Erityistä varovaisuutta vuokranantajan näkökulmasta herättävät tuoreet merkinnät sekä vuokrarästeistä aiheutuvat merkinnät. (Orava J. & Turunen O. 2016, s. 277 – 282).

Siinä missä Oravan ja Turusen näkemys kirjassa *Osta, vuokraa, vaurastu* on jokseenkin jyrkkä, Suomen Vuokranantajat Ry:n lakimies Sanna Hughes tarjoaa artikkelissaan *Maksuhäiriö ei ole vuokrasuhteen este* vaihtoehtoisempaa näkökulmaa vuokralaisehdokkaan maksuhäiriömerkintään. Orava ja Turunen sekä Hughes ovat samoilla linjoilla siinä, että huolellinen luottotietojen tarkistus suojaa vuokranantajaa mahdolliselta myöhemmältä taloudelliselta tappiolta, mutta Hughes linjaa, ettei maksuhäiriömerkintä ole aina esteenä toimivalle vuokrasuhteelle. Merkintöjen tuoreus ja laatu toki kiinnittää vuokranantajan huomion, mutta vähäinen merkintöjen määrä ei vielä välttämättä ole peruste hylätä ehdo-

kasta ilman lisäselvittelyjä. Jos ehdokas hoitaa velkansa säännöllisesti, eikä merkinnät ole kovin uusia tai monen eri tahon ilmoittamia, voi kyseessä olla pätevä ehdokas vuokralaiseksi. (Hughes, 2018, s. 50).

Yhteistä vuokranantajan näkökulmasta on siis se, että luottotietomerkinä herättää aina epäilyksen. Vuokranantajalle vuokra on korvaus vuokratavana olevan asunnon aiheuttavista menoista, niin juoksevista kuin ylläpitävistäkin kuluista. Sen säännöllinen maksamatta jättäminen tekee ison loven vuokranantajan talouteen, joten näissä asioissa on ymmärrettävää olla tarkka. Toisaalta taas merkintä tai merkinnät voi olla vanhoja ja hoidettavana aktiivisesti, joka ei välttämättä aina kerro nykyisestä maksukyvyistä totuutta. Voi myös olla, että useamman ehdokkaan joukosta vuokranantaja ei välttämättä uskalla valita juuri sitä ehdokasta, jolla merkintä on.

3.3 Luotot, lainat ja osamaksulla ostaminen

Luottotiedot tarkistetaan erilaisia luottoja, lainoja ja osamaksu- ja laskukauppoja tehdessä. Pankkilainaa hakiessa maksuhäiriömerkintä ei estä välttämättä lainan saantia. Maksuhäiriömerkinnän vuoksi asiakas ei saa vakuudetonta lainaa, ja merkintä voi myös vaikuttaa lainan korkoon. Sen sijaan opintolainaa ei välttämättä saa, vaikka lainalla onkin valtion takaus.

Maksuhäiriömerkintä estää pikavippien ottamisen, sekä tavaroiden ostamisen osamaksulla. Sillä on myös vaikutuksensa erilaisiin kuukausittaiseen laskutukseen perustuviin palveluihin, kuten liittymiin ja laajakaistoihin. Esimerkiksi verkkokaupasta tai postimyynnistä ostettaessa maksuhäiriömerkintöisen henkilön tulee maksaa postiennakko tai ennakkomaksu, ennen kuin myyjäosapuolena toimiva yritys lähettää tuotteen ostajalle. Liittymäkauppoja tehdessä asiakkaan on maksettava joko vakuus- tai ennakkomaksu. Vaikka liittymä- ja nettiyhteys kuuluvat kaikille kuluttajille tarjottaviin peruspalveluihin, voidaan asiakkaalta periä ennakkomaksua, jos maksuhäiriömerkintä on aiheutunut juuri niiden laskujen maksamattomuudesta.

Maksuhäiriömerkintä estää myös osaltaan luottokortin hankkimisen ja se voi vaikuttaa myös jo olemassa olevan luottokortin omistamiseen merkinnän saannin jälkeen. (Kuluttajaliitto, n.d.)

Opintojaan aloittavalle maksuhäiriömerkintä voi vaikuttaa opintolainan saantiin. Muun muassa Nordea pitää maksuhäiriömerkintää esteenä opintolainan myöntämiselle. Danske Bank ja Osuuspankki taas tekevät kokonaisharkinnan ennen päätöstään. S-Pankki ei pidä maksuhäiriömerkintää automaattisesti esteenä. (Liiten, 2019).

3.4 Henkiset vaikutukset

Yksityishenkilön velkaantumisesta puhuttaessa on hyvä tutustua niihin seikkoihin, jotka voivat myötävaikuttaa velan syntymiseen. Teoksessaan *Dealing With Debt And Financial Stress* Justin Healey listaa niitä seikkoja, jotka vaikuttavat yksilön velkaantumiseen. Henkilön yksityiselämään liittyviä syitä on muuan muassa työttömyys, muutokset henkilökohtaisissa suhteissa tai sairastuminen. Myös epäonnistuneet liiketoimet tai riskialtis rahankäyttö lisäävät velkaantumisen mahdollisuutta. Eläminen yli varojensa tai velan maksaminen uudella velalla voivat aiheuttaa kierteen, jossa velka lopultaan pääsee kasvamaan suureksi korkoineen. (Healey, 2018, s. 22)

MIELI Suomen mielenterveys Ry on laatinut raportin, jossa perehdytään tarkemmin velkaongelmien ja mielenterveyden suhteeseen. Raportissa pohditaan velkaongelmien vaikutusta niin sosiaaliseen kuin psyykkiseen terveyteen taloudellisten seuraamusten lisäksi.

Raportin mukaan velkaongelmat voivat perhe-elämässä olla syy konfliktteihin. Velkaantuneella kotitaloudella maksuvaraa jää entistä niukemmin muihin talouden menoihin. Velan kasvaessa maksukykyä suuremmaksi, se voi aiheuttaa stressiä ja huolta, sekä kiristää jo sosiaalisia suhteita entisestään. Velkaongelmat voivat myös aiheuttaa eräänlaisen sosiaalisen stigman, kun henkilö ei selviydykään maksuvelvoitteistaan. Länsimaissa vallitsee normi, jonka mukaan yksilön tulee selviytyä maksuvelvoitteistaan. Tämän sosiaalisen normin rikkominen edesauttaa häpeän ja syyllisyyden tunteiden syntyä ja täten myös kasvattaa syrjäytymisen ja masentumisen riskiä. (MIELI Suomen mielenterveys Ry, n.d., s. 9)

Esko Seppänen teoksessaan *Mistä Suomi vaikenee?* ottaa kantaa siihen, kuinka perintätoimet vaikuttavat yksilön psyykkiseen hyvinvointiin. Psyykkisesti sairaalla, muistisairaalla tai masentuneella kynnys perintäkirkkeen avaamiseen ja sen sisällön hahmottamiseen voi olla korkea. Seppänen toteaa, että perintätoimet eivät edesauta velkojen takaisinmaksua, kun varoja velkojen maksuun ei ole tulojen koostuessa lähinnä toimeentulotuesta ja muista valtion myöntämistä tuista. (Seppänen, *Mistä Suomi vaikenee?*, 2016 s. 113-114). Psyykkiseen hyvinvointiin vaikuttavat myös pelko velan takaisinmaksusta, velkaseuraamuksista ja oman talouden niukkuudesta. Pahimmillaan velallinen voi ajautua jopa itsetuhoisuuteen, mikäli ei tilanteessaan näe mahdollisuutta ulospääsyyn velkakierteestä. (MIELI Suomen mielenterveys Ry, n.d., s.10 – 11).

Takuusäätiön artikkelissa *Psyykkinen sairaus vaikutti rahankäyttöön* (n.d.) on haastateltu kolmea ihmistä heidän kokemuksistaan. Artikkelissa henkilöt esiintyvät nimillä Jukka, Seppo ja Aila. Yhteistä näiden kolmen haastatellun kokemuksissa on, että mielenterveysongelma on ollut myös yksi

syy siihen, minkä vuoksi maksuveloitteet ovat olleet raskaita, jopa mahdolluttomia hoitaa sairauden kanssa. Oras Tynkkynen kirjassa *Pieni maailmanpelastusopas* todetaan mielenterveyshäiriöiden olleen viime vuosina yksi yleisimmistä syistä työkyvyttömyyteen, mikä osaltaan vähentää maksuvaraa ja takaisinmaksukykyä. (Tynkkynen, 2013, s. 184). Johtopäätöksenä mielenterveysongelmat voivat olla yksi syy maksukyvyyn ja -halun heikentymiseen, mutta velkaongelmat osaltaan myös lisäävät psyykkisen sairastumisen riskiä entisestään.

3.5 Yksityishenkilön velkaantumisen vaikutus kansantalouteen

Euro ja Talous-sivuston artikkelin *Kotitalouksien velka – kuinka paljon on liikaa?* kirjoittajan Hanna Putkurin mukaan 2000-luvun alun muutokset lainanotossa, kuten lainojen keskikoon kasvu sekä laina-aikojen pidentyminen ovat Suomessa lisänneet kotitalouksien riskiä velkaantua. Kotitalouksien velkaantumisen neljä piirrettä lisäävät myös kansantalouden riskejä. Nämä neljä piirrettä ovat velkojen suuruus suhteessa bruttokansantuotteeseen, riskin eli esimerkiksi suurten lainojen, jakautuminen epätaisisesti, lainojen vaihtuvakorkoisuus ja niiden suuruus vakuuksiin nähden. (Valtiovarainministeriö, 2019).

Suomen pankin vuonna 2018 julkaiseman tiedotteen mukaan suomalaisten kotitalouksien velka on kasvanut ennätyskellisen suureksi. Asuntolainan lisäksi kotitalouksien velan määrää kasvattaa asunto-osakeyhtiöiden uudis- ja korjausrakentamisesta johtuvat taloyhtiölainat. Kotitalouksien riskiä velkaantua lisää omalta osaltaan myös kulutusluottojen ehtojen kehittyminen ja erilaisten lainojen saamisen helpottuminen, kun rahoituspalvelut ovat siirtyneet digitaaliseen muotoon. Erityisen haavoittuvaisia korkojen nousulle, tulonmenetykselle ja asuntojen hintojen laskulle ovat velkaantuneet kotitaloudet. Koska kotitaloudet velkaantuvat, vaikuttaa se myös kansantalouden kykyyn selviytyä negatiivisiin yllätyksiin taloudessa. Tulonmenetyksen uhatessa suomalaiset kotitaloudet tinkivät kulutuksessaan ja säästävät rahaa vielä epäsuotuisampia taloudellisia tilanteita varten. Vähentynyt kulutus vähentää kokonaiskysyntää ja samalla yritysten kannattavuutta. (Suomen pankki, 2018)

Valtiovarainministeriön tiedotteessa *EU-valvoja suosittelee Suomelle kotitalouksien velkaantumisen rajoittamista*, käsitellään Euroopan järjestelmäriskikomitean antamia ohjeita velkaantumisen rajoittamiseksi. Ne ovat toimineet ohjenuorana valtiovarainministeriön työryhmän pohdinnalle. Euroopan järjestelmäriskikomitea linjaa, että nykyistä lainakattoa, jossa lainan määrän sallitaan olevan enintään 85 prosenttia vakuuksien käyvää arvosta, tulisi muuttaa. Komitea suosittelee, että lainakaton määritelmässä vakuudeksi luettaisiin ainoastaan lainaa turvaava reaaliomaisuus ja enimmäislaina-aikaa tulisi lyhentää. Yhtenä keinona komitea suosittelee

myös enimmäisvelkasuhteen käyttöönottoa, mikä määritteli kuinka paljon kotitaloudella voisi olla lainaa suhteessa vuosituloihin. (Putkuri, 2015)

3.6 Valtion keinoja velkaantumisen kitkemiseksi

Suomalaisten kotitalouksien velkaantuminen on valtiovarainministeriön mukaan noussut historiallisen korkeaksi ja maksuhäiriömerkinnät ovat lisääntyneet. Tästä syystä Valtiovarainministeriön työryhmä on ehdottanut erilaisia keinoja kotitalouksien velkaantumisen hillitsemiseksi. Työryhmän ehdotuksiin kuuluu muun muassa enimmäisvelkasuhde, enimmäistakaisinmaksuaika sekä taloyhtiölainojen rajoitteet uudisrakentamisessa.

Enimmäisvelkasuhde tarkoittaisi sitä, että kotitalouksien kaikkien luottojen määrä saisi olla enintään 4,5 kertaa kotitalouden vuosittaisten bruttotulojen määrästä uutta luottoa hakiessa. Laskenta ottaisi huomioon uuden lainan määrän, kotitalouden aiemmat lainat sekä osuuden taloyhtiölainasta. Enimmäistakaisinmaksuaika olisi määriteltävä asuntoluotoissa enintään 25 vuoteen. Enimmäistakaisinmaksuaika ei vaikuttaisi kuitenkaan laina-aikana tehtäviin maksujärjestelyihin, kuten esimerkiksi lyhennysvapaisiin. Takaisinmaksuajan enimmäisaika 25 vuotta otettaisiin käyttöön myös taloyhtiölainoissa. Tämä on yksi osa taloyhtiölainojen rajoitteista uudisrakentamisessa. Muita keinoja hillitä taloyhtiövelkaantumista olisi, että taloyhtiölaina voisi olla enintään 60 prosenttia myytävien asuntojen velattomasta hinnasta. Taloyhtiölainassa ei saisi pitää lyhennysvapaita viiteen vuoteen asunnon valmistumisesta. (Valtiovarainministeriö, 2018).

Edellä mainittujen lisäksi Valtiovarainministeriön työryhmä ehdottaa, että kaikkien kuluttajaluotonantajien valvonta siirrettäisiin Finanssivalvonnalle Etelä-Suomen aluehallintovirastolta. (Valtiovarainministeriö, 2018)

Ministryryöryhmässä on tekeillä myös positiivinen luottotietorekisteri. Kyseisen rekisterin tarkoituksena on antaa luotonantajalle entistä tarkempaa tietoa hakijan maksuvarasta ja taloudellisesta tilanteesta. Rekisterin tarkoituksena on ehkäistä ylivelkaantumista jo etukäteen tarjoamalla luotonantajille luotonmyöntöpäätökseen vaikuttavat tiedot jo hakemisvaiheessa. Positiivisen luottotietorekisterin arvellaan otettavan käyttöön vaiheittain keväällä 2023 edellyttäen, että lainsäädäntöä saadaan ajan tasalle hankkeen kanssa. (Strömberg, 2019).

3.7 Pikavipit ja korkokatto

Velkaantumista yritetään hillitä myös pikavippien korkokatolla ja rajamalla lainanhoitokuluja. Syksyllä 2019 astui voimaan lakimuutos, jonka mukaan kulutusluotoille määrätään 20 prosentin korkokatto. Lainanhoi-

tokulujen määrää rajoitettiin 150 euroon vuositasolla. Sitä aiemmin lainan korkokatto on ollut 50 prosenttia, mutta vain alle 2000 euron lainoille. 2000 euron ylittävien velkojen kohdalla kyseinen korkokatto ei ole pitänyt, joten näiden lainojen korot ovat ennen lakimuutosta voineet olla satojakin prosentteja. (Uusitalo, 2019)

Tällä hetkellä hallitus suunnittelee lainojen korkokaton alentamista vuoden 2020 loppuun. Korkokattoa laskettaisiin kymmeneen prosenttiin koronaviruksen vuoksi. Samalla voimaan astuisi pikavippien markkinointikielto. Muutos on tarkoitus saada voimaan muutaman viikon käsittelyajalla ja sen tarkoituksena on helpottaa taloudelliseen ahdinkoon joutuneita kansalaisia. (Lassila, 2020)

4 KUINKA ESTÄÄ MAKSUHÄIRIÖMERKINNÄN SYNTY

Maksuhäiriömerkinnän synnyn estossa tärkeintä on ymmärtää oma taloudellinen tilanne ja käsittää viisaan rahankäytön merkitys. Kuluttajaliiton vuonna 2016 laatima talousopas esittelee maksujärjestyksen tilanteessa, jossa laskuja pitää priorisoida käytettävissä olevan maksuvaran puitteissa; ensin maksetaan vuokra, sähkö ja vesi, sen jälkeen pakolliset elinkustannukset ja menot ja vasta sitten muut laskut. Laskujen maksujärjestyksestä Kuluttajaliitto ohjeistaa hoitamaan pienet laskut ja kalliimman koron luotot ensin. (Kuluttajaliitto 2016)

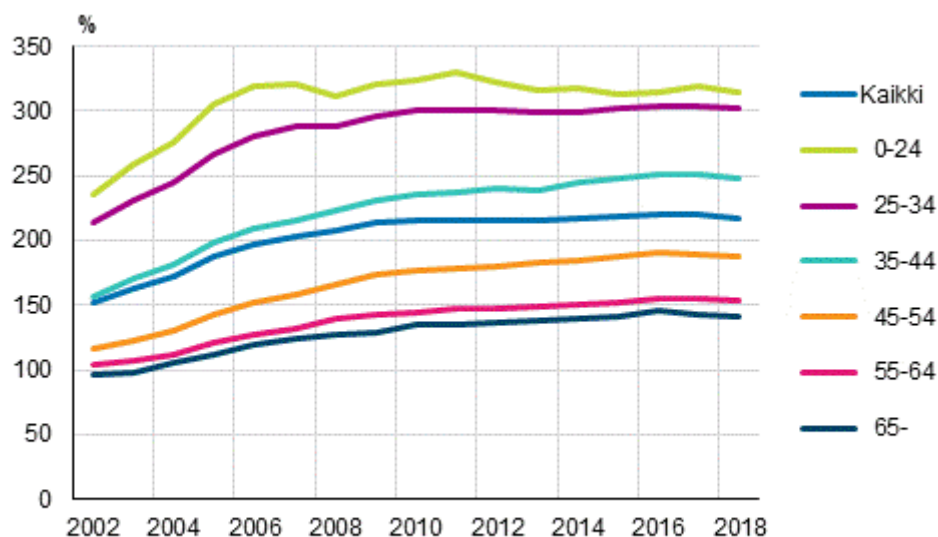
Joskus budjetti voikin kuitenkin olla niin tiukka, ettei kaikkien laskujen maksuun jää varoja. Takuusäätiön ohjeistuksessa neuvotaan myös priorisoimaan luotot. Niistä tärkeimpiä ja ensisijaisesti hoidettavia ovat asuntolaina ja vuokravelka, välttämättömään käyttöön hankitun auton laina tai sellaiset lainat, jonka vakuutena on omaisuutta tai jotka ovat takauslainoja. Takuusäätiö muistuttaa, että lainojen maksuvapaista pystyy neuvottelemaan aina oman pankin kanssa, mikäli taloudellinen tilanne sen vaatii (Takuusäätiö, n.d.). Kuluttajaliitto jatkaa samalla linjalla Takuusäätiön kanssa ja kehottaa ottamaan aina yhteyttä alkuperäiseen laskuttajaan, mikäli laskun maksaminen eräpäivänä ei onnistu ja siihen tarvitsee lisää maksuaikaa. (Kuluttajaliitto, 2016)

Kaikki velkaantuminen ei aina ole huonoa, josta kerrotaan seuraavassa kappaleessa. Ongelmia syntyy kuitenkin siitä, jos velka on liian suuri hoidettavaksi saatuihin tuloihin nähden. Tulevissa kappaleissa tutustutaan myös velkaantuneiden omiin kokemuksiin, jotka auttavat ymmärtämään syitä velkaantumisen taustalla ja mahdollisesti ehkäisemään niitä riskejä, jotka voivat aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän.

4.1 Velanotolla on hyötynsä ja haittansa

Maailman muuttuessa myös ihmisten kulutustottumukset ovat muuttuneet. Suomalaisen yhteiskunnan kehittyminen moderniksi kulutustaloudeksi alkoi toisen maailmansodan jälkeen, mikä on taasen tarjonnut kotitalouksille mahdollisuuden käyttää varoja muuhunkin kuin välttämättömiin menoihinsa. Suomen talous muuttui puolessa vuosisadassa kulutustaloudeksi, jolle tietyt kulutushyödykkeet, kuten asunto, auto teknologia ja erilaiset esineet ovat tietyinä symbolina (Laine, Fellman, Hannikainen, Ojala, 2019, s. 184 – 202). Kulutusyhteiskunnassa eläminen voi kasvattaa ihmisen tarvetta ikään kuin haalia omaisuutta ja vaurautta oman statuksen ja henkisen hyvinvoinnin kasvattamiseksi.

Kirjassa *Erilainen ote omaan talouteen* (2020) käsitellään sitä, kuinka kuluttaja voi tunnistaa itse aidon tarpeen. Samassa kirjassa tuodaan esille myös muuttunut suhtautuminen velkaan. Kulutusluotot muun muassa autoa, isompia hankintoja ja remontteja varten ovat kasvussa. Myös asuntolainojen määrä on kasvussa. Tilastokeskus on julkaissut maaliskuussa 2020 kuvaajan siitä, miten asuntolainojen määrä on vuosien 2002–2018 on kasvanut. Tilastokeskuksen mukaan asuntovelallisia on 53 % kaikista asuntokunnista. Asuntovelkaa onkin tutkimuksen mukaan keskimäärin 100 030 euroa per asuntokunta, keskimäärin noin 217 prosenttia asuntokunnan keskimääräisistä käytettävissä olevista rahatuloista. Eniten velkaa suhteessa tuloihin on 35-vuotiaiden ryhmällä. Heillä velkamäärä on noin kolminkertainen suhteessa käytettävissä oleviin vuotuisiin tuloihin. (Tilastokeskus, 2020).

Kuva 5 Asuntovelallisten asuntokuntien velkaantumisasteet viitehenkilön iän mukaan vuosina 2002–2018

Velkaantuminen voi olla myös viisasta. Esimerkiksi opintolaina on yksi esimerkki niin sanotusta viisaasta velkaantumisesta. Opintolaina antaa opiskelijalle vapauden keskittyä opiskeluun, jolloin yhä useampi saa mahdollisuuden kouluttautua ja valmistua ammattiin. Velkavipu antaa myös

mahdollisuuden viisaaseen velkaantumiseen ja suomalaiset käyttävätkin sitä asuntosijoittamisesta. Velkavivun käyttö perustuu siihen, että käytettyä omaa rahaa vastaan saadaan moninkertainen tuotto, josta esimerkkinä on muuan muassa asuntosijoittajan saama vuokratuotto. Tässäkin on muistettava, että sijoituksessa on omat riskinsä. (Havia, Rinta-Loppi, & Lappalainen, s. 83 – 91)

Luottojen ja lainojen voisi sanoa olevan rahan ostamista tämän hetken tarpeisiin. Korke on se hinta, mitä rahasta maksetaan. Korke koostuu nimelliskorosta, eli pankkien prime-korosta tai euriborista sekä korkeen päälle laskettavasta marginaalikorosta. Lisäksi lainatun rahan käytöstä seuraa aina rahan käsittelystä aiheutuvia kuluja asiakkaalle maksettavaksi. Tällaisia kuluja ovat muun muassa luoton perustamiskulut, käsittelymaksut, osamaksulisät sekä vuosimaksut, jos kyseessä on jatkuva luotto. (Kilpailu- ja kuluttajavirasto, n.d.). Nämä hinnat vaihtelevat eri luottojen ja lainojen välillä. Tästä syystä myös lainaa tai luottoa ottaessa tulisi ne kilpailuttaa, jotta löytäisi itselleen parhaimman ja taloudellisimman version.

Omassa kulutuksessa kannattaa tunteen sijasta kuunnella järkeä. Vaikka hankinnat toisivat hetkellisen hyvän olon tunteen, maksuvaikeuksiin ajautumisen henkinen taakka on monikertaisesti suurempi ja monesti myös pitkäkestoisempi. On hyvä pohtia, onko luotto tai laina sen hetken tilanteen kannalta järkevä hankinta vai olisiko luotonottoa syytä lykätä.

4.2 Oman talouden tuntemus lisää turvallisuutta

Askeleen kohti tervettä taloutta antaa tutustumistuokio omaan talouteen. Omien velkojen summan ja varallisuuden voi listata esimerkiksi paperille tai taulukkolaskentaohjelmaan saadakseen tietoa omasta taloudellisesta tilanteestaan. Tämä voi olla ahdistava tai stressaava projekti, mutta se antaa osviittaa niistä korjausliikkeistä, joita omassa kulutuksessaan on mahdollisesti tehtävä.

Taloudellisen tilanteen kartoittamisen ja oman talouden suunnittelun perustana toimii varallisuuden ja velkojen suhteen lasku. Velaksi lasketaan lainat, kulutusluotot, pikavipit, velat lähipiirille ja verovelat. Velkoihin kuuluu myös erilaiset osamaksusopimukset. Oman tilanteen kartoittamisessa lasketaan yhteen velat sekä niiden kuukausierät. Lyhennyserät kertovat kuukausitasolla tai, jos lyhennyksiä maksetaan eri frekvenssillä, vuositasolla, kuinka paljon ansaituista varoista käytetään näihin lyhennyksiin. Seuraava askel on oman varallisuuden määrän kartoitus. Varallisuudeksi lasketaan pankki- ja käteisvarat, osakkeet, rahastot, sijoitukset, arvopaperit, kiinteistöt, säästöt sekä muu rahaksi muutettavissa oleva omaisuus. (Havia, Rinta-Loppi, & Lappalainen, s. 136 – 137)

Laskelmalla velkojen erotus varoista saadaan tulokseksi nettovarallisuus. Esimerkiksi jos omistukset koostuvat 100 000 euron arvoisesta kiinteistöistä ja 4000 eurosta muuta varallisuutta, esimerkiksi säästöjä ja velat 90 000 euron asuntolainasta ja 4000 euron kulutusluotosta, saadaan nettovarallisuudeksi 10 000 euroa. Tällöin puhutaan nettovelattomuudesta, kaikki velat tulisi maksetuiksi, jos omaisuutta realisoitaisiin. Nettovelkaisuus taas puolestaan tarkoittaa sitä, että velka on suurempi kuin laskettu varallisuus. (Havia, Rinta-Loppi, & Lappalainen s. 136 – 138)

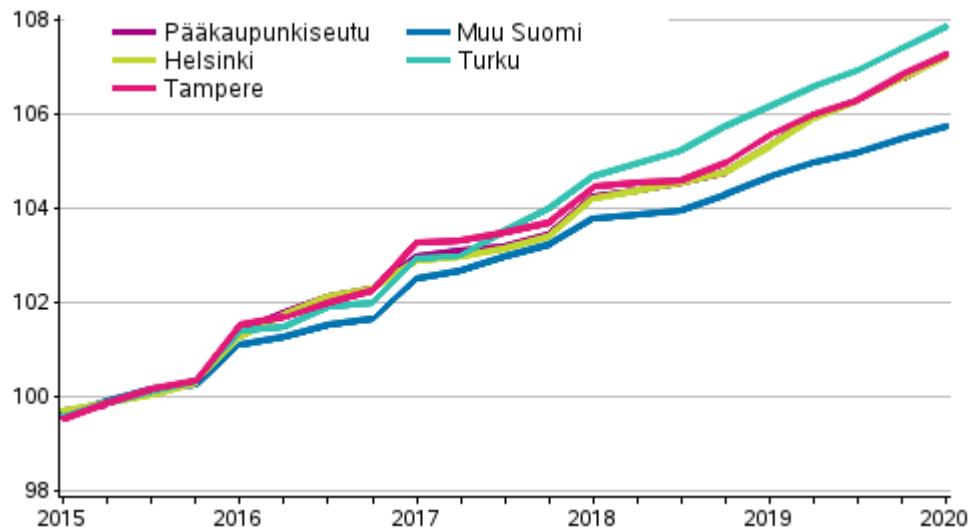
4.3 Asumisen kustannukset prioriteettina

Oman talouden hallinta on teoriassa helppoa. Talouden hallinta edellyttää kuitenkin sitä, että omat menot on suhteutettu tuloihin, eli menot eivät ole suuremmat kuin tulot. Tästä syystä aiemmassa kappaleessa mainittu katsaus omaan talouteen on ensimmäinen askel matkalla oman talouden hallintaan.

Asumiskustannukset ovat ensisijaisen tärkeitä. Vuokralla tai omistus-asunnossa tulisikin ottaa huomioon, etteivät ne koidu liian kalliiksi omalle taloudelle. Vuokra-asunnossa asuessa vuokranmaksu tulisi olla palkka- tai muuna tulopäivänä ensisijainen menoerä. Vuokranmaksun lykkäämisestä voi tulla kierre; jos tässä kuussa ei ole varaa maksaa vuokraa, onko seuraavana kuuna varaa maksaa kahden kuun vuokraa? Jos vuokranmaksussa on ongelmia, on kommunikaatio avain tämän ongelman selättämiseen. Vuokranantajaan kannattaa heti olla yhteydessä ja sopia vuokran eräpäivän siirrosta tai maksusta muutamassa erässä, jos vain suinkin mahdollista.

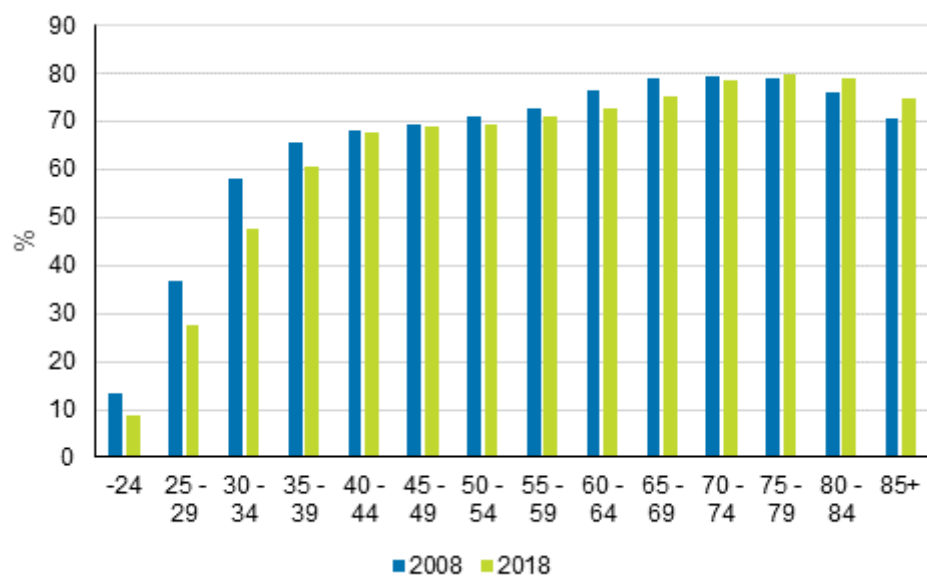
Rehellisyys omasta tilanteesta ja asioista sopiminen kasvattaa luotettavuutta vuokranantajan silmissä, sillä tällä tavoin osoitat maksuhalusi ja kykysi noudattaa tehtyä sopimusta. (Henriksson & Leinonen, 2018, s. 15 – 16) Vuokranmaksun aiheuttaessa vaikeuksia toistuvasti voi olla merkki siitä, että kyseinen asunto on vuokralaiselle liian kallis. Kannattaa pitää mielessä, että maksamattomista vuokrista voi velkoja yhtä lailla hakea velkomustuomion. Tästä aiheutuva maksuhäiriömerkintä vaikeuttaa tulevaisuudessa myöhempää vuokra-asunnon hakua.

Vuokra-asuminen on pidemmän päälle kallista, mutta silti suosittu asumisen muoto. Vuokrat ovat nousussa etenkin isoissa kaupungeissa. Muita vaihtoehtoja niitä kaipaavalle voisi olla asumisoikeusasunto tai omistus-asunto. Asumisoikeusasunto tarkoittaa sitä, että asumiseen oikeuttava summa maksetaan kerralla. Asuntoa saa remontoida ja vuokrata kuin omaansa. Asumisoikeusmaksun saa takaisin muuttaessaan asunnosta pois.

Kuva 6 Vapaa- asuinten vuokra-asuntojen vuokrien kehitys, indeksi 2015=100

Omistusasunto on myös yksi, kaikista pysyvin vaihtoehto. Tällöin maksettavaksi jää asuntolainan korko, lainanlyhennykset sekä yhtiövastike. Toisaalta taas nämäkin kulut voivat nousta korkeammaksi kuukausitasolla kuin esimerkiksi asunnon kuukausivuokra. Omistusasunnon jälleenmyyntiarvo ei myöskään välttämättä pysy vakiona, vaan arvo saattaa laskea. Yksinasuvalle asumiskustannukset jäävät yhden henkilön tuloista maksettavaksi. Opiskelutoverin, kumppanin, läheisen tai muun kämppekaverin kanssa asuminen jakaa asumiskustannukset. (Henriksson & Leinonen, 2018, s. 17 – 24) Tilastokeskuksen 10.10.2019 julkaiseman tilaston mukaan omistusasuminen on vähentänyt suosiotaan 20 – 34 vuotiaiden keskuudessa vertaillessa vuosien 2008 ja 2018 välillä. (Tilastokeskus, 2019) Vuokra-asuminen kustannuksistaan huolimatta kasvattaa suosiotaan.

Kuva 7 Omistusasunnossa asuvat asuntokunnat vanhimman henkilön iän mukaan 2008 ja 2018, osuus saman ikäryhmän asuntokunnista (%)

4.4 Tulot, menot ja säästäminen

Asumiseen ja elämiseen tarvitaan rahaa ja maksukykyä. Ensisijaisesti tuloa saadaan palkasta, mutta työhön kykenemättömille on tarjolla myös erilaisia tukia ja etuuksia, joilla valtio pitää huolen siitä, että kaikilla on varaa riittävään elintasoon. Työn myötä myös elintaso kasvaa, mikä voi aiheuttaa halua kuluttaa enemmän maksuvaran lisääntyessä. Tässä tilanteessa kannattaakin pitää mielessä omien tulojen ja menojen suhde ja sen pitäminen kontrollissa. Työssä voi ilmetä myös ongelmia palkanmaksussa tai tarjotuissa työtunneissa. Joskus työpaikassa voi jostakin syystä, esimerkiksi taloudellisista tai tuotannollisista syistä alkaa lomautukset ja yhteistoimintaneuvottelut. (Henriksson & Leinonen, 2018, s. 30 – 52)

Intrum Oy:n vuonna 2017 teettämän eurooppalaisten kuluttajien maksukäyttäytymistä tutkivan kyselyn mukaan joka kolmas suomalainen lapsiperhe kokee tarvetta kuluttaa yli varojensa. Syyksi tähän on usein mainittu sosiaalinen ryhmäpaine. Vanhemmat kokevat, että heidän lapsillaan tulee myös olla samanlaisia hyödykkeitä, esimerkiksi pelikonsoleita, merkkivaatteita tai elektroniikkaa, jota muidenkin perheiden lapsilla on käytössään. Myös lomamatkat ja kalliit urheiluvarusteet lisäävät vanhempien riskiä kuluttaa yli varojensa. (Intrum verkkolehti, 2017).

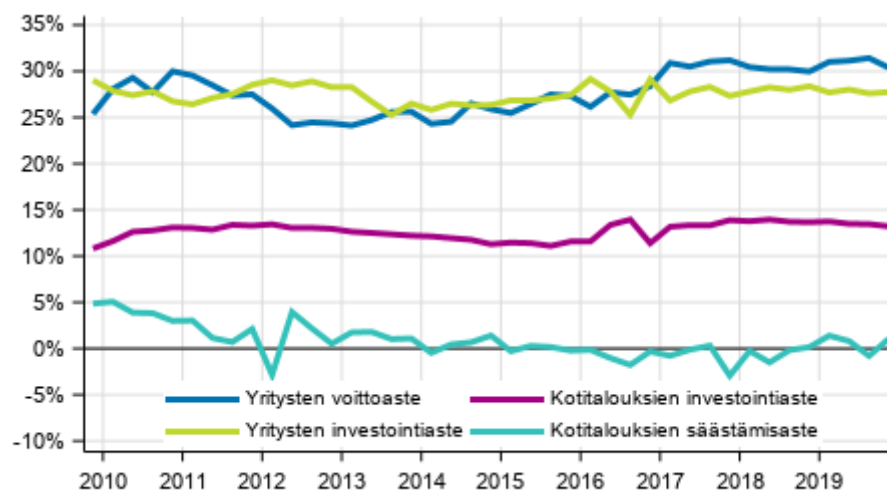
Palkka- tai muuna tulopäivänä olisi hyvä pitää huoli siitä, että rahaa jää tarpeeksi pakollisiin menoihin. Omassa taloudessa tulisi osata varautua myös yllättäviin tilanteisiin. Palkanmaksun takkuilu, työtuntien vähyys, lomautus tai yhteistoimintaneuvottelut voivat tehdä suuren loven työntekijän taloudelliseen tilanteeseen. Työstä ulkopuolisia yllättäviä tai pakollisia isompia menoeriä, esimerkiksi auton tai kodinkoneen hajoamista, vuokratuutta tai jotakin isompaa hankintaa varten tulisi olla hiukan säästöjä. Säästöjen avulla oma talous pysyy vakaampana. Säästäessä tallettaa tämän päivän tuloja tulevaisuutta varten. Säästöt antavat jousto- ja päätäntävaltaa omassa taloudessa ja ovat eräänlaisena turvaverkkona yllättävien tai suurempien hankintojen varalta. Säästöjen turvin palvelua tai tuotetta varten tarvittava maksuvara on hankittu etukäteen. Velanotto kääntää taas asetelman toisinpäin, sillä hankittu hyödyke tietää vähennystä tulevaisuuden tuloista.

Suurien hankintojen pitkä maksuaika korkoineen voi käydä kuluttajalle kalliiksi. Erilaiset osamaksut, lainat ja luotot ovat velkaa, jotka voivat maksamatta jäädessään aiheuttaa talousvaikeuksia tai pahimmassa tapauksessa maksuhäiriömerkinnän. (Havia, Rinta-Loppi, & Lappalainen, s. 89). Näiden maksusta kannattaa huolehtia tai tarvittaessa sopia maksusta suoraan velkojan kanssa. Maksun myöhästymisen kasvattaa aina laskulle tai lainalle kertyviä kuluja. Ensin kertyy viivästyskorko, seuraavaksi erilaiset muistutuskulut ja perintätoimistojen kulut. Pahimmassa tapauksessa

kuluja lisäävät vielä tuomioistuimen käsittelykulut, velkojan oikeudenkäyntikulut sekä ulosottomaksut. (Kuluttajaliitto, n.d.b).

Yksi avain maksuhäiriömerkinnän estämiseen voisi siis olla, että kohtaa tilanteensa rohkeasti. Mikäli velkaa on ehtinyt jo kertymään, kannattaa sen maksamisesta sopia pienemmissä erissä. Maksuista on edullisempaa ja helpompaa sopia silloin, kun niihin ei ole vielä kertynyt hurjia korkoja ja kuluja.

Suomalaisten säästäminen on Tilastokeskuksen tutkimuksen mukaan ollut kasvussa vuoden 2019 viimeisellä neljänneksellä 1,9 prosenttiyksikköä nostaten säästämisasteen 1,1 prosenttiin. Säästämisaste kääntyi lokajoulukuussa 2019 positiiviseen kasvuun kotitalouksien tulojen ollessa isommat kuin menot. Tutkimuksessa säästämisaste on laskettu vastamaan sitä säästön osuutta, joka jää käytettäväksi saaduista tuloista.

Kuva 8 Kotitalouksien ja yritysten keskeiset indikaattorit kausitasoitettuna

Taloustaitoja on hyvä opettaa myös omalle jälkikasvulle tulevaisuutta varten. Kotoa opitut käytösmallit talouden suhteen vaikuttavat hyvin paljon siihen, millainen kuluttaja lapsesta tulee varttuessaan. Vanhempien rahankäyttö ja kulutustottumukset ovat esimerkki niistä malleista, jotka lapsi vanhemmiltaan oppii. Vanhempien tulisi jo varhaisessa vaiheessa opettaa lapselle viisasta suhdetta rahaan ottamalla lapsi mukaan pankkiasioinnissa, laskujen maksussa tai päivittäisiä ostoksia tehdessä. Vanhemman tulisi edesauttaa lapsen taloudellisia kykyjä opettamalla rahan arvoa ja merkitystä sekä vaatimalla lapseltaan taloudellisten taitojen kehittämistä. (Raijas A. Uusitalo O., 2012, s. 22).

4.5 Velkaantuminen – kokemuksia ja selviytymistarinoita

Joskus tilanne on jo päässyt siihen pisteeseen, että velkaa on kertynyt jo paljon, eikä sen takaisinmaksusta ole mahdollista enää sopia suhteutettuna oman maksuvaran puitteissa tai läheisiltä saadun tuen varassa. Takuusäätiö on tutkinut asiakkaidensa kokemuksia velkaantumisesta. Teokseen perustuen ongelman tunnustaminen on ensimmäinen askel selviytymisprosessissa. Kun tunnustaa oman velkatilanteensa, on avun pyytäminen ja vastaanottaminen helpompaa. Jos tuudittautuu liian pitkään uskoon, että kaikesta on selvittävä itse, voi joutua entistä pahempaan velkakurimukseen, josta selviytymisestä maksettava hinta voi olla kallis sekä rahallisen että psyykkisen pääoman kannalta. (Peura-Kapanen L. & muut, 2010, s. 37 – 39).

Maksuvaikeudet, velkaantuminen ja niistä seuranneet maksuhäiriömerkinnät eivät ole välttämättä aina niin yksiselitteisiä, että niiden estämiseen annettavia neuvoja voisi ammentaa pelkän teorian perusteella. Velkaantuminen ja maksuhäiriöt voivat olla seurausta elämänhallinnan menetyksestä, fyysisestä tai psyykkisestä sairastumisesta tai elämäntilanteen äkillisestä mullistuksesta. Jotta syitä ja riskejä velkaantumiselle osaisi välttää, on hyvä perehtyä velkakierteestä selvinneiden omiin kokemuksiin.

Yle julkaisi 5.2.2018 artikkelin velkaantuneen Sannan kokemuksista. (Honka, 2018) Artikkelissa kerrotaan Sannan ottaneet velkaa elämiseen, muttei koskaan työelämässään ollessaan kokenut sitä taakaksi, sillä säännöllinen tulo edesauttoi velan poismaksua. Yllättävä sairastuminen ja siitä seurannut työkyvyttömyys muuttikin tilanteen täysin, jolloin velkojen maksuun ei jäänyt rahaa. Tämän myötä velat siirtyivät ulosoton kautta perittäväksi, josta aiheutui maksuhäiriömerkintä. Perintäkirjeiden avaaminen tai velkojen puheluihin vastaaminen muuttuivat entistä vaikeammaksi, joten tarkkaa tietoa Sannalla ei ollut velkojen tilanteesta. Sanna arvelee, että olisi päässyt helpommalla, jos olisi aiemmin hakenut apua tilanteeseen. (Honka, 2018). Takuusäätiön sivuilla löytyy myös velkaantuneiden kokemuksia. Oman tarinansa kertoo nimimerkki *outolintu_1*. Hänen tarinansa on hyvin samanlainen kuin Sannan, tulojen muuttuessa maksuvara laski dramaattisesti, jolloin rahaa ei jäänyt kaikkien velkojen maksuun. Lopulta erilaisia lainoja oli niin paljon, että niitä oli mahdoton lyhentää kerralla. Myös hän arvelee kertomuksessaan, että velanmaksu olisi tullut helpommaksi ja halvemmaksi, mikäli apua olisi uskaltanut hakea ajoissa. (Takuusäätiö, Minun tarinani velkaantumisesta, n.d.).

Duunitorin sivuilla kerrotaan Sirpan tarina velkaantumisesta, jossa maksuvaikeudet ovat olleet seurausta suuresta elämänmullistuksesta, joka tarinan päähenkilön kohdalla oli avioero. Takuusäätiön viestintäpäällikkö Minna Mattila toteaa kyseessä olevan hyvin tavanomainen alku velkaantumiselle. Kasvaneita kuluja ei välttämättä osata karsia, vaan niitä pyritään rahoittamaan erilaisin ratkaisun, esimerkiksi lainoin ja pikavipein. Sirpan tarinassa avioeron myötä elämisen kulut jäivät kahden sijaan yh-

delle katettavaksi, mikä teki loven talouteen. Tätä lovea Sirpa päätti paikata erilaisilla pikavipeillä ylläpitääkseen tavallista ja totuttua elintasoaan, vaikka elämisen kulut olivat eron myötä kasvaneet. Velkojia oli lopultaan 13 kappaletta, joita Sirpa yritti maksaa pankkilainan turvin. Pankkilainan myötä vanhempia velkoja saatiin maksetuksi, mutta Sirpa päätyi kuitenkin ottamaan uusia vippejä. Vasta lainojen siirtyminen ulosottoon ja luottotietojen menetys katkaisi kierteen. Sittemmin Sirpa onnistui solmimaan maksusopimuksen velkaa lyhentääkseen Takuusäätiön avulla. (Leiviskä, 2019).

Samanlainen, elämäntilanteeseen liittyvä tarina on nimimerkin *Valoa tunnelin päässä* velkaantumisen taustalla. Kipeä ero puolisoista ja yksin vastattavaksi jääneet kulut ajoivat pikavippi- ja kulutusluottokierteeseen. Tarinan kertoja pohtii, että kyseessä saattoi olla halua näyttää entiselle puolisolalle, että hän pärjää ja hänellä menee taloudellisesti hyvin. Vasta veloista seurannut maksuhäiriömerkintä herätti tilanteen todelliseen luonteeseen. (Takuusäätiö, n.d.f). Nimimerkki *Pikkuhiljaa jaloillaan!* velkaantui nuorena erottuaan kumppanistaan. Eron myötä koulut jäivät kesken, eikä muuta tuloa kuin toimeentulotuki löytynyt yrityksistä huolimatta. Ilman koulutusta työllistyminen oli vaikeaa ja rahan niukkuus ajoi ottamaan pikavippejä. Pikavipit olivat helppo ratkaisu, mutta lopultaan niiden määrä paisui niin suuriin lukemiin, ettei tarinan kertoja ollut enää halukas avaamaan perintäkirjeitä. Velan määrä ajoi kertojan maksuhaluttomuuteen, jolloin lainat siirtyivät ulosoton kautta perittäviksi. (Takuusäätiö, n.d.g).

Velkaantuminen voi johtua myös mielenterveyteen liittyvistä syistä. Tällaisia syitä ovat esimerkiksi masennus, mielenterveyden häiriöt tai erilaiset addiktiot, kuten peliaddiktio ja alkoholismi. Takuusäätiön sivuilla nimimerkki *Drakan* kertoo oman tarinansa siitä, kuinka kaksisuuntainen mielialahäiriö ajoi velkavaikeuksiin. *Drakan* kertoo, että oli jo 1990-luvulla selviytynyt veloista, ja sen myötä selvinnyt ilman maksuvaiveuksia jo useamman vuoden. Säännölliset tulot, uusi suhde ja tasainen elämä auttoivat suuresti elämänhallinnan säilyttämisessä. Kuitenkin kaksisuuntainen mielialahäiriö otti vallan myös taloudesta, jolloin kertoja ajautui maniavaiheessaan tekemään sellaisia ostoksia, joihin ei välttämättä olisi edes ollut varaa. Uudesta autosta tehty osamaksusopimus oli helppo hoitaa säännöllisen tulon turvin, mutta maniavaiheessa alkanut tuhailu johti lopultaan velkojen kasvuun. Sairaus ajoi kertojan sairaalahoitoon, josta aiheutui lisää kuluja sekä työpaikan menetys. Myöhemmin astui voimaan myös avioero. Kertojalle kertynyt velka oli niin suuri, että hän ei kyennyt siitä enää selviytymään, vaan ainoa ratkaisu oli yksityishenkilön velkajärjestely.

Elämässä-nettisivu kertoo artikkelissaan Jouko Vidgrenin tarinan velkaantumisesta ja velkajärjestelyyn pääsemisestä. Vidgrenin velkaantuminen oli saanut alkunsa peliongelmosta, joka oli kiihtynyt läheisen poismenosta. Pelaaminen pelikoneilla ja nettipelillä auttoi hautaamaan negatiiviset

tuntemukset, sillä pelaaminen aiheutti Vidgrenille hetkellistä hyvää oloa. Vasta pelaamisen selvittyä naisystävälle, uskalsi Vidgren hakea apua peli-ongelmaansa, jonka syyt olivat henkisessä terveydessä ja pelaaminen oli henkisen pahoinvoinnin oire, ei syy. Vidgrenille myönnettiin myöhemmin yksityishenkilön velkajärjestely. (Koljonen L. 2019). Näissä molemmissa tapauksissa elämässä tulleet vastoinkäymiset aiheuttivat hetkellisen elämänhallinnan menetyksen, jonka vuoksi velkaantuminen alkoi ja lopultaan päättyi maksuhäiriömerkintään ja velkajärjestelyyn.

Aina velkaantuminen ei pääty maksuhäiriömerkintään ja velkajärjestelyyn. Taloussanomissa kerrotaan nuoren *Ronjan* tarina velkaantumisesta, joka päättyi lopultaan siihen, kun hän sai kerrottua läheisilleen velasta. Perheen ja Takuusäätiön tuella Ronja selvisi velasta ja säilytti luottotietonsa. Ronjan tarina alkaa tavalla, joka Takuusäätiön toimitusjohtaja Juha Pantzarin mukaan on yleistä nuorten velkaantumistarinoissa. Ronjan tarinassa velkaantumisen taustalla oli huono parisuhde ja muutto uuteen kaupunkiin. Hyväpalkkaisesta työstä huolimatta Ronja oli käytännössä vastuussa kumppaninsa elättämisestä, sillä kumppani oli työtön ja kärsi päihdeongelmista.

Ahdistusta Ronja pakeni töiden ohella nettikasinoiden maailmaan, jossa suuret voitot veivät nuoren naisen mennessään. Pian nämä suuret voitot ja palkka oli kulutettu pelaamiseen, eikä Ronja nähnyt tilanteessa muuta vaihtoehtoa kuin pelaamisen ja elämisen rahoittaminen pikavipeillä. Suuremmat voitot hupenivat pelaamiseen tilanteen muuttuessa epätoivoisemmaksi. Lopulta Ronja pääsi eroon velasta vanhempien rahallisella avustuksella ja myöhemmässä vaiheessa Takuusäätiön avustuksella. Huono parisuhde tuli päätökseensä, ja lopultaan Ronja maksoi velkansa niille 23 eri yhtiölle, joista oli pikavippiä ottanut. Tarinan opetuksena on, että keskipalkkainen ihminenkin voi ajautua velkaongelmiin. Talous ei kestä yllättäviä menoja, sillä kaikki mikä tulee, myös menee. (Taloussanomien, 2018).

Jos maksuhäiriömerkinnän on kuitenkin jo ehtinyt saamaan ja velan maksusta on mahdollista sopia, on keinoja nopeuttaa maksuhäiriömerkinnästä aiheutuvia haittoja. Maksuhäiriömerkinnän aiheuttaneet velan maksusta on mahdollisuus saada niin sanottu ref-merkintä. Ref-merkintä tarkoittaa, että kyseinen velka on maksettu ja se lisätään varsinaisen maksuhäiriömerkinnän yhteyteen. Ref-merkintä näkyy myös niille tahoille, jotka luottotietoja tarkistavat ja viestittää heille, että velat on maksettu. Merkintää ei lisätä automaattisesti, vaan velallisen tulee itse sitä pyytää. (Raha.fi, n.d.).

Kuten edellä mainituista esimerkeistä huomaa, kaikki velkaantuminen ei välttämättä ole tietoista tai piittaamatonta. On tilanteita, joissa velkaantuminen on seurausta elämän erilaisista, joskus yllättävistäkin tilanteista ja hetkellisestä elämänhallinnan menetyksestä. Joskus myös kasvava velkakatka kasvattaa välinpitämättömyyden asennetta omasta velasta. Tärkeim-

piä ohjeita on pitää omasta taloudestaan kirjaa, hoitaa välttämättömät menot, säästää pahan päivän varalle ja olemaan aina avoin avulle.

Menojen kasvaessa tuloja suuremmiksi kannattaa ensisijaisesti olla yhteydessä velkoihin eräpäivän lykkäämiseksi tai maksusuunnitelman sopimiseksi, mikäli kaikkiin menoihin ei välttämättömien menojen jälkeen jää maksuvaraa. Kannattaa myös aina harkita kahdesti, onko tietyt harkinnat tarpeellisia vai onko kyse tunnepuolen tarpeesta. Tuleeko hankinta tarpeeseen vai onko kulutuksen syynä jokin sisäinen, kenties pahasta olostasta kumpuava tarve. Itsestään, omasta hyvinvoinnistaan ja taloudestaan kannattaa pitää hyvää huolta ja olla aina avoimena avulle, vaikka oma tilanne aiheuttaisikin häpeää tai ahdistusta. Ongelman hyväksyminen on aina ensimmäinen askel kohti velatonta elämää ja terveempää taloutta, mikäli velkaantuminen on äitynyt kontrolloimattomaksi.

5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Opinnäytetyön teoriaosuudessa on kerätty tietoa erilaisista seikoista, jotka tukevat ja helpottavat tutkimuskysymyksiin vastaamista. Opinnäytetyössä perehdyttiin muun muassa luottotietorekisterin toimintaan sekä erilaisiin maksuhäiriömerkintöihin, joista edellä mainittuun voi merkinnän saada. Teoriaosuudessa tutustuttiin myös merkinnän vaikutuksiin yksityishenkilölle normaalissa arjessa ja henkisessä elämässä. Tutkimuskysymykset valikoituivat seuraavasti:

- maksuhäiriömerkinnät ja niiden vaikutukset
- kuinka estää maksuhäiriömerkintöjen synty

Opinnäytetyö on tehty kvantitatiivisena eli määrällisenä tutkimuksena. Lähteenä on käytetty alan kirjallisuutta, Suomen lakia, ajankohtaisia nettijulkaisuja ja alalla toimivien tahojen tietolähteitä. Teoreettisen viitekehysten myötä lähdettiin koostamaan vastauksia yllä mainittuihin tutkimuskysymyksiin.

Opinnäytetyö on ajankohtainen myös etenkin vuonna 2020, sillä yhä useammalla suomalaisella on todettu maksuhäiriömerkintä ja määrä voi olla koronapandemian myötä kasvussa, kun kansalaisten maksukyky heikkenee. Yrityksillä, etenkin ravintola-alalla, on todettu olleen maksuvaikeuksia jo ennen koronakriisiä. Yritysten huono taloustilanne voi synnyttää lumipalloefektin, jossa vaikutukset näkyvät henkilöstönkin taloudessa.

Lomautukset, häiriöt palkanmaksussa tai irtisanominen voivat johtaa tilanteisiin, joissa omaa maksukäytöstä on toden teolla pohdittava ja pahimmassa tapauksessa maksettavat laskut priorisoitava sen mukaan, mitä on varaa maksaa.

5.1 Maksuhäiriömerkinnät Suomessa ja vaikutukset yksityishenkilöön

Opinnäytetyön tarkastelun kohteena olevat maksuhäiriömerkinnät ovat ajankohtainen ongelma Suomessa. Vuonna 2018 uutisoitiin maksuhäiriömerkintäisiä olevan jo 382 000 kappaletta, mikä oli 7500 ihmistä enemmän kuin vuonna 2017. Keskimääräinen kappalemäärä merkintöjä per henkilö oli 15 kappaletta. Ulosottovelallisia oli vuonna 2018 303 000 henkilö. Ulosottovelan määrä kasvoi 23 prosenttia vuodesta 2017 vuoteen 2018, ollen yhteensä 5,6 miljardia euroa. Maksuhäiriömerkintöjen määriä ja eri tapoja saada merkintä on käsitelty kappaleessa 2.

Maksuhäiriömerkinnän voi saada muun muassa julkisoikeudellisen, eli esimerkiksi kuntasaatavan tai verovelan maksamatta jättämisestä, jos saatava päätyy ulosottoperintään asti, eikä sitä saada sitäkään kautta perittyä. Tällöin ulosotto toteaa tuntemattomuus- tai varattomuusesteen, josta seuraa maksuhäiriömerkintä. Velkoja voi hakea tavalliselle lasku- tai vuokrasaatavalle ulosottoperusteen velkomustuomiolla. Velkomustuomio aiheuttaa aina maksuhäiriömerkinnän. Ulosotto ilmoittaa merkinnän todetun esteen vuoksi tai yli 18 kuukautta kestäneen ulosmittauksen takia. Maksuhäiriömerkinnän voi ilmoittaa myös luotonantaja, mikäli luotonmaksu on viivästynyt 60 vuorokauden ajan. Maksuhäiriömerkinnän säilytysaika on kahdesta neljään vuoteen, pois lukien velkajärjestely, jos seurannut merkintä tulee silloin, kun velkajärjestelyhakemus jätetään käräjäoikeuteen ja poistuu maksuohjelman loputtua.

5.2 Maksuhäiriömerkinnän vaikutus arkiseen elämään

Teoriaan on kerätty tietoa myös maksuhäiriömerkinnän vaikutuksista niin yksilön arkiseen elämään kuin myös henkiseen hyvinvointiin. Maksuhäiriömerkintä vaikuttaa muun muassa asunnonsaantiin, osamaksulla ja laskulla ostamiseen, vakuutuksen saantiin sekä lainoihin ja luottokortin saamiseen. Maksuhäiriömerkintä kertoo luotonmyöntäjälle aiemmista maksuvaikeuksista, jolloin luotonmyöntäjän ei myy tuotteita luotolla kulluttajalle. Toistuvaismaksut, kuten esimerkiksi puhelin-, internet-, sähkö- ja vakuutusmaksut voidaan vaatia maksettavaksi etukäteen tai niillä on oltava takaaja. Merkintä vaikuttaa myös luoton ja lainan saantiin.

Asuntolainaa hakiessa merkinnän tarkistetaan aina, joten merkinnällä voi olla vaikutus myös pankin arvioidessa asiakkaan maksukykyä. Vuokranantaja voi taas kiinnostaa potentiaalisen vuokralaisen luottotiedot. Esimerkiksi yksityinen vuokranantaja harvemmin vuokraa asuntoaan henkilölle, jolla on maksuhäiriömerkintä, varsinkin jos toisella vaihtoehdolla uudeksi asukkaaksi on luottotiedot kunnossa. Opintojaan aloittavalle opiskelijalle merkintä voi aiheutua haitaksi opintolainaa hakiessa. Useimmat pankit eivät suhtaudu myötämieliseksi merkintään, mikä voi estää opintolainan saamisen jostain tietystä pankista. Myös työnantaja voi tarkistaa työnhakijan luottotiedot, jos työn luonne sitä vaatii. Jos toimii työssä, jossa työnantaja vaatii työntekijältään taloudellista nuhteettomuutta, voi maksuhäiriömerkintä olla syy irtisanoa henkilö tehtävästään.

Velkaantuminen vaikutukset talouteen on yksiselitteiset. Maksuhäiriömerkinnän myötä menettää ikään kuin luotettavuutensa luotonantajan silmissä. Sellaiset asiat, jotka ilman merkintää voivat olla itsestäänselvyyksiä, kuten osamaksulla ostaminen, liittymäsopimukset tai vakuutuksen hankkiminen voi osoittautua haastavaksi merkinnän kanssa. Asunnon saanti voi olla vaikeaa merkinnän kanssa, etenkin jos merkintä johtuu vuokratähteistä. Jo olemassa asunnosta ei saa häätöä, jos vuokrasopimuksen aikana saa maksuhäiriömerkinnän, mutta asuntoa vaihdettaessa esimerkiksi edullisempaan vaihtoehtoon tai sijainniltaan sopivampaan voi merkintä aiheuttaa ongelmia. Vaikka merkintä ei välttämättä aina merkitse sitä, että henkilöllä ei olisi maksukykyä tai -halua, tai merkintä voi olla jo vanhakin ja sen aiheuttanut velka on jo maksettu, on vaikutukset silti negatiiviset, sillä luoton- tai vuokranantaja ei tiedä merkinnän syitä tai sen saaneen tilannetta, vaan näkee ainoastaan merkinnän maksujen viivästyksestä.

5.3 Henkinen pahoinvointi voi olla seurasta velkaantumisesta tai sen lopputulos

Velalla on oma vaikutuksensa myös henkiseen terveyteen. Jos velkaa on paljon, stressiä voi aiheuttaa muun muassa kuinka selvitä veloista. Suomessa vallitsee tietynlainen ylpeys raha-asioista ja yleensä maksuvaikeuksista vaietaankin. Yleistä on ajattelutapa, että kaikesta on selvittävä itse ja raha-asioista puhumiseen suhtaudutaan etenkin häveliäästi, varsinkin jos kyseessä on velan määrä. Kasvava velan määrä lisää velasta aiheutuvia kuluja ja korkoja, joka taas kasvattaa velkakuilua entisestään. Avun hakeminen voi olla vaikeaa, jolloin ihminen saattaa jäädä yksin ongelmansa kanssa, vaikka selviytymiseen saattaisi tarvita apua ja tukea, varsinkin jos velkaantuminen johtuu esimerkiksi addiktiosta pelaamista tai shoppailua kohtaan.

Henkiset vaikutukset voivat olla joko seurausta velkaantumisesta tai henkiset haasteet voivat kasvattaa riskiä velkaantua. Alkoholismi, rahape-

liaddiktio, syrjäytyminen tai muu oman elämän haaste voi aiheuttaa vaarallisen kulutuksen kasvamista. Esimerkki tällaisesta tilanteesta on, jos alkoholismien tai mielenterveysongelman takia joutuu jäämään pois työelämästä, jolloin addiktio tai eläminen on mahdollisesti rahoitettava velkarahalla. Rahapeliaddiktio ruokkii velkaantumista esimerkiksi siten, että omat tulot eivät enää riitä pelaamiseen ja pelaamista aletaan rahoittaa velkarahalla. Edellä mainitut ovat esimerkkejä siitä, miten oman yksityiselämän pulma voi lisätä riskiä velkaantua. Toisaalta velkaantuminen aiheuttaa taas stressiä ja huolta, varsinkin jos omat varat eivät riitä velan maksuun tai velkojen maksamisen jälkeen ei jää rahaa arkipäiväisiin hankintoihin. Näissä tilanteissa myös tunne-elämän ongelmat voivat pahentua, jos velka aiheuttaa masentumista tai syrjäytymistä, mikäli ongelmistaan ei uskalla keskustella tai apua on vaikea hakea.

5.4 Kuinka estää maksuhäiriömerkinnän synty?

Maksuhäiriömerkinnän estäminen vaatii omaa taloudellista suunnittelua, harkintakyvyn käyttöä ja malttia kulutuksessa. Velaksi eläminen ei lopultaan ole kovin kannattavaa, eikä sillä voi paikata pitkäaikaisesti omaa negatiivista maksuvaraansa. Kulutus tulisi priorisoida siten, että ensin maksettavaksi tulisi pakolliset menot, muun muassa vuokra, sähkö, vesi ja ruoka. Yksinkertainen, jopa hieman kärjistetty ratkaisuehdotus maksuhäiriömerkinnän estoon voisikin olla, että maksa laskut ja muut menot ajoissa äläkä osta, jos ei ole varaa. Velkaantumisen ja siitä mahdollisesti seuraavan maksuhäiriömerkinnän taustalla voi kuitenkin olla sellaisia syitä, jotka tekevät yksinkertaisesta ohjeesta mahdottoman noudattaa.

Omaa talouttaan kannattaa tarkastella, vaikkei varsinaisia maksuvaikeuksia olisikaan. On hyvä tietää, kuinka paljon velkaa, eli esimerkiksi osamaksusopimuksia, asuntolainaa tai muuta olemassa olevaa velkaa on tällä hetkellä. Tämän jälkeen on hyvä ottaa selvää omasta varallisuudestaan, eli kuinka paljon rahavaroja ja realisoitavissa olevaa omaisuutta on. Kappaleessa 4.2 käsitellään tätä aihetta ja puhutaan oman nettovarallisuuden tai nettovelkaisuuden laskemisesta. Yleensä tilanne on se, että olemme nettovelkaisia, mutta se ei ole huolestuttavaa niin kauan, kun takaisinmaksuista selviää olemassa olevien rahavarojen ja tulojen avulla. Ongelmia tulee siinä vaiheessa, jos maksukyky ei riitä kaikkien menojen ja laskujen kattamiseen. Jos maksuista ei sovi, ne voivat siirtyä perintään ja sieltä eteenpäin oikeudelliseen perintään, josta seurauksena on maksuhäiriömerkintä.

Omasta taloudesta on siis kannattavaa pitää kirjaa jo ennen vaaraa velkaantumisesta.

Velkaantuminen voi joskus olla elämässä täysin normaali asia. Harvemalla meistä on varaa ostaa ensiasunto täysin omin varojen turvin. Joskus myös isommat hankinnat, kuten esimerkiksi remontti, auto tai yritystoiminnan aloittaminen rahoitetaan velkarahalla. Kappaleessa 4.1 kerrotaan velkaantumisen hyödyistä. Velkaraaha antaa sellaisia mahdollisuuksia, joihin ilman sitä ei olisi mahdollisuuksia. Kannattaa kuitenkin ottaa selvälle, mistä lainaa saisi itselleen taloudellisimpaan hintaan. Lainasta maksetaan kuitenkin aina korko sekä rahan käyttöön ja tilin ylläpitoon ja avaamiseen liittyvät kulut. Lainojen kilpailutus voisi tässä tilanteessa olla järkevää, jotta korot ja kulut eivät nousisi liian suuriksi omalle maksuvaralle.

Sen lisäksi, että pitää kirjaa omista veloista, menoista tuloista ja varoitetaan, kannattaa kiinnittää myös huomiota omaan kulutukseen. Ostatko tarpeeseen vai onko kulutuksen taustalla jokin muu syy? Velkaantumiskokemuksien esimerkkitapausten sekä kappaleessa 4.4 esitellyn Intrum Oy:n tekemän tutkimuksen perusteella voi tehdä johtopäätöksen, että kasvavan kulutuksen taustalla voi olla jokin muu syy, kuin todellinen tarve. Ehkä hankinnoilla yritetään pitää yllä tietynlaista kulissia omasta taloudellisesta tilanteesta tai paikata henkistä pahaa oloa. Shoppailu voi lähteä hallinnasta kulutuksen tuoman mielihyvän vuoksi, samoin myös rahapelit tai alkoholi voivat turruttaa hetken ajaksi pahan olon. Nämä keinot eivät kuitenkaan ole terveitä tapoja pitää yllä tiettyä statusta tai lievittää omaa pahaa oloa. Yksi neuvo terveempään talouteen on se, että miettii kulutustaan kahdesti. Onko tähän tällä hetkellä varaa? Onko hankinta tällä hetkellä tarpeen? Mikäli kulutuksen tarve kumpuaa sisimmästä, olisi syytä hankkia apua ongelmiinsa löytääkseen oikean keinon tunteiden käsittelyyn tai sairauden, kuten alkoholismien tai peliriippuvuuden parantamiseksi. Nyrkkisääntönä voisi pitää sitä, että jos kulutus on lähtöisin riippuvuudesta tai oman olon tai statuksen parantamisesta, on sisäiset ongelmat kohdattava ennen kuin tilanne äityy pahemmaksi.

Maksuhäiriömerkinnän synnyn voi estää vielä siinäkin vaiheessa, kun velkaa on jo olemassa ja se on siirtynyt perintään. Velan hoito kannattaa aloittaa kartoittamalla oma velkatilanne saman tien. Kenelle olet velkaa ja kuinka paljon? Näihin kysymyksiin vastauksen saaminen voi olla pitkä ja raskas prosessi, varsinkin jos velkojia ja velkaa on paljon. Vaikka velka olisi ollut jo hetken maksamatta, ei välttämättä vielä ole liian myöhäistä sopia sen maksusta esimerkiksi erissä tai siirtää laskun eräpäivää. Yleensä perintätoimistot osaavat olla hyvin avuksi, jotta maksusta saadaan sovittua asiakkaan maksukyvyn mukaan. Jos se on omassa tilanteessa mahdollista, voi taloudellista apua pyytää esimerkiksi läheisiltään tai perheeltä, niin kuin Ronja toimi kappaleen 4.5 tarinassa. Ronjan taloudellinen tilanne pelastettiin perheen tuella ennen maksuhäiriömerkinnän syntyä, vaikka tilanne vaikuttikin alkuun epätoivoiselta.

Mikäli sellaisia henkilöitä tai läheisiä ei ole, joiden puoleen voisi kääntyä, voi avukseen pyytää esimerkiksi oman kunnan talous- ja velkaneuvojaa.

Erilaiset tahot, kuten Takuusäätiö, tarjoaa takauksia velkaantuneille, jotta he saisivat yhdellä lainalla maksettua koko velan. Omasta kokemuksesta näissä tapauksissa velkaa myös yleensä kohtuullistetaan hiukan, jotta velat saataisiin kuitattua myönnetyllä lainalla. Kohtuullistamisesta neuvotellaan siis velkojien kanssa. Yleensä myös näissä tapauksissa velallisen on itse esitettävä oma ehdotuksensa kohtuullistamisen määrästä ja selvitys omasta taloudellisesta tilanteestaan. Velkaantumisen ollessa pitkäaikaista ja maksukyvyyn ollessa huono tai olematon, kannattaa hakeutua talous- ja velkaneuvojan puheille. Talous- ja velkaneuvojat voivat olla yhteydessä velkoihin joko vapaaehtoisen velkajärjestelyn sopimiseksi tai ryhtyä asiaan avuksi tämän hakeutuessa yksityishenkilön velkajärjestelyyn.

Opinnäytetyötä tehdessä ja omaa työkokemusta soveltaessa aiheeseen, heräsi myös kysymys siitä, onko maksuhäiriömerkintä aina mahdollista tai edes tarpeen estää? Maksuhäiriömerkintä estää luottojen, lainojen ja osamaksujen saamisen. Moni velkaantunut on tässä vaiheessa ollut kiitollinen maksuhäiriömerkinnästä, sillä viimeistään se on ollut velkaantumisen loppu. Myös velkaantuneen kannalta positiivinen ratkaisu, velkajärjestely, aiheuttaa maksuhäiriömerkinnän, mutta auttaa velallista pääsemään taloudellisesti jaloilleen. Toisaalta merkintä taas haittaa muuta elämää, niin kuin opinnäytetyössä on jo aiemmin todettu. Syntynyt maksuhäiriömerkintä voi olla peruste sille, ettei ole enää sopiva toimimaan tietynlaista luottamusta vaativissa työsuhteissa. Merkintä estää myös osamaksulla ostamisen sekä liittymien ja sopimusten teon. Tästä voisi kuitenkin tehdä kärjistäen päätelmän, että maksuhäiriömerkintä voi olla joissain tilanteissa välttämättömyys oman tilanteen korjaamiseksi tai se ainakin viimeistään voi saada heräämään velkaantumisen mittasuhteisiin.

Tutustumalla erilaisiin maksuhäiriömerkintöihin voimme todeta, että niiden saamiseen menee oma aikansa. Maksamattomasta saatavasta lähetetään muistutuksia sekä perintäkirjeitä. Näissä tilanteissa on vielä mahdollista sopia laskulle uutta eräpäivää tai maksusuunnitelmaa. Vielä tässä vaiheessa on mahdollisuus tehdä tarvittavat korjausliikkeet välttyäkseen maksuhäiriömerkinnältä. Aina tämä ei kuitenkaan ole mahdollista riippuen velkaantuneen taloudellisesta tilanteesta, elämäntilanteesta tai maksuhalusta. Mitään laskua ei pitäisi jättää maksamatta sen takia, että on mielestään varmasti maksanut laskun tai lasku on aiheeton, sillä seurauksena voi olla maksuhäiriömerkintä. Laskuasiat tulisi aina selvittää, mikäli velkojan ja velallisen välillä on epäselvyyttä aiheellisuudesta.

Opinnäytetyön tarkoitus on koota kuitenkin yhteen sellaisia yleispäteviä keinoja, joilla päästään alkuun matkalla kohti terveempää taloutta.

-Nyrkkisääntönä on, että pakolliset menot, kuten asuminen, sähkö ja vesi maksetaan aina. Pitämällä huoli näistä pidetään huolta myös omasta hyvinvoinnista. Jos rahatilanne ei anna periksi kaikkien laskujen maksuun, ole heti yhteydessä velkojaan ja sovi uusi eräpäivä tai erissä maksusta.

- Kartoita oma taloudellinen tilanteesi. Kuinka paljon sinulla on varoja? Kuinka paljon sinulla on velkaa? Mitkä ovat tulosi ja mitkä ovat menosi kuukausi- tai vuositasolla? Näillä pääset jo selville siitä, millaista oma kulutuksesi on tuloihin nähden.
- Jos elät yli varojesi, selvitä mihin rahat menevät ja mikä on kulutuksen syy. Onko kaikki hankintasi tarpeellisia vai onko taustalla ollut jokin muu taustavaikuttaja, kuten esimerkiksi statuksen tai hyvän olon tunteen kohotus? Mikäli kulutuksella paikataan jotain sellaista, mikä aiheuttaa pahaa oloa tunnepuolella, on syytä löytää perimmäiset syyt sisäiselle tunteelle.
- Mikäli sinulla on useita eri lainoja, kannattaa miettiä voisiko niitä jotenkin yhdistää yhdeksi, jolloin säästäisit koroissa ja lainakuluissa.
- Jos velkaantuminen on jo hallitsematonta tai tarvitset apua velkojen järjestelyyn, ole rohkeasti yhteydessä oman kuntasi talous- ja velkaneuvojiin tai muuhun apua tarjoavaan tahoon. Jos velkasi on perintätöimistössä perittävänä, mutta maksuvarasi riittää maksusuunnitelman tekoon, ole rohkeasti yhteydessä perintätöimistöön. He osaavat auttaa tilanteessasi.
- Hanki apua ongelmiin eri elämäntilanteissa. Oli velkaantumisen taustalla sairaus, addiktio tai mielenterveyden oireet tai olivatpa ne seurausta velkaantumisesta, itsestään on syytä pitää huoli. Henkinen ja fyysinen hyvinvointi auttavat elämässä eteenpäin.

LÄHTEET

Havia, P., Rinta-Loppi, A. & Lappalainen, V. (2020). *Erilainen ote omaan talouteen: Vapaus, onni ja hyvä elämä*. Helsinki: Alma Talent.

Hughes S. (2018), *Maksuhäiriö ei ole vuokrasuhteen este*, Suomen Kiinteistölehti 2/2018, s. 50. Haettu 29.4.2020 osoitteesta

<https://view.24mags.com/mobilev/297166ff89984071401033c8ffb5cb2e#/page=50>

Healey, J. (2018). *Dealing with debt and financial stress*. Thirroul, New South Wales: The Spinney Press

Henriksson S. & Leinonen A. (2018). *Railakas rahakirja*. Helsinki: Into Kustannus Oy

Honka N. 2018, *Velkakurimukseen ajautunut Sanna: Ilman suurta häpeäntunnetta olisin varmaan päässyt helpommalla*, Yle Uutiset, 5.12.2018. Haettu 2.5.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10050747>

Intrum Oy (n.d.) *Perinnän vaiheet – mitä tapahtuu, kun lasku jää maksamatta?* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.intrum.fi/fi/asiakaspalvelu/vinkit-ja-neuvot/perinnan-vaiheet/>

Intrumin verkkolehti (2017). *Joka kolmas suomalainen lapsiperhe kokee sosiaalista painetta kuluttaa yli varojensa*. Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://www.intrumlehti.fi/maksamisen-trendit/joka-kolmas-suomalainen-lapsiperhe-kokee-sosiaalista-painetta-kuluttaa-yli-varojensa/>

Karttunen, T., Laasanen, H., Sippel, L., Uitto, T. & Valtonen, M. (2008). *Juridiikan perusteet* (1.painos.). Helsinki: Sanoma Pro.

Kaukonen H. (2018). *Luottotiedot tarkistetaan työnhaussa yhä useammin – tällaiset ovat työnhakijan oikeudet*. Haettu 3.11.2019 osoitteesta <https://duunitori.fi/tyoelama/luottotiedot-tarkistetaan-tyonhaussa>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (2015). *Kuluttaja-asiamiehen linjaus – Hyvä perintätapa kuluttajaperinnässä*. Haettu 21.10.2019 osoitteesta <https://www.kkv.fi/ratkaisut-ja-julkaisut/julkaisut/kuluttaja-asiamiehen-linjaukset/aihekohtaiset/hyva-perintatapa-kuluttajaperinnassa/>

Kilpailu- ja kuluttajavirasto (n.d.). *Luoton hinta*. Haettu 23.5.2020 osoitteesta <https://www.kkv.fi/Tietoa-ja-ohjeita/Maksut-laskut-perinta/luotot/luoton-hinta/>

Koljonen L. (2019). *Velkajärjestelyyn pääsy muutti Joukon elämän- ”Parasta, mitä olen tältä yhteiskunnalta saanut”*. Haettu 21.5.2020 osoitteesta <https://elamassa.fi/tyo-ja-toimeentulo/velkajarjestelyyn-paasy-muutti-joukon-elaman/>

Kuluttajaliitto (2016), Pieni talousopas 2016. Haettu 24.3.2020 osoitteesta https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2016/05/Pieni_talousopas_2016.pdf

Kuluttajaliitto, (n.d.). *Maksuhäiriömerkintä*. Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/tietopankki/oman-talouden-hallinta/velkaantuminen-ja-maksuhairiot/maksuhairiot/>

Kuluttajaliitto (n.d.b). *Velkaopas – neuvoa ja apua raha-asioiden hoitoon*. Haettu 15.5.2020 osoitteesta <https://www.kuluttajaliitto.fi/wp-content/uploads/2016/05/Velkaopas.pdf>

Kuluttajatutkimuskeskus., Raijas, A. & Uusitalo, O. (2012). Nuoret ja talousosaaminen: Toimijat, kanavat ja tavat nuorten taloudellisen osaamisen edistämässä (TOKATA) -hankkeen loppuraportti. Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus.

Laine, J., Fellman, S., Hannikainen, M. & Ojala, J. (2019). *Vaurastumisen vuodet: Suomen taloushistoria teollistumisen jälkeen*. Helsinki: Gaudeamus.

Laki verojen ja maksujen täytäntöönpanosta 2007/706 Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070706>

Laki yksityishenkilön velkajärjestelystä 1993/57. Haettu 14.5.2020 osoitteesta <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1993/19930057>

Lassila A. (2020). *Hallitus haluaa pikavipeille kymmenen prosentin korkokaton – se iskisi luottokortteihin ja sulkisi lainahanat monelta kokonaan*. Haettu 14.5.2020 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000006463115.html>

Leiviskä P. (2019). *Työelämä: Sirpa, 55, sortui pikavippeihin ja lopulta velkaa oli 35 000 euroa – taustalla ”hirveän tyypillinen” tarina*. Haettu 21.5.2020 osoitteesta <https://duunitori.fi/tyoelama/velkakierre-pikavipit>

Liiten M. (2019). Moni pankki kieltäytyy antamasta opintolainaa, jos hakijalla on maksuhäiriömerkintä – Kela ihmettelee: ”Opintolainahan on pankeille täysin riskitön”. Haettu 16.5.2020 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000006252156.html>

Linna, T. (2019). *Prosessioikeuden oppikirja* (2., uudistettu painos.). Helsinki: Alma Talent

Linna, T. (2019b). *Ulosottokaaren pääkohdat* (2., uudistettu painos.). Helsinki: Alma Talent.

Lipasti L. (2019). *Ulosottovelallisten määrä kasvussa – yhtä useampi ulosotto koskee naisia.* Haettu 3.11.2019 <http://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/ulosottovelallisten-maara-kasvussa-yha-useammin-ulosotto-koskee-naisia/>

Luottotietolaki 2007/527. Haettu 22.11.2019 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070527>

MIELI Suomen mielenterveys Ry (n.d.). *Velkaongelmat ja mielenterveys.* Haettu 13.4.2020 osoitteesta https://mieli.fi/sites/default/files/inline/velkaongelmat_ja_mielenterveys-raportti-web.pdf

Minilex (n.d.). *Yksityishenkilön velkajärjestely ja luottotiedot.* Haettu 12.5.2020 osoitteesta <https://www.minilex.fi/a/yksityishenkil%C3%B6n-velkaj%C3%A4rjestely-ja-luottotiedot>

Myllyoja M. (2019), *Suomessa ennätysmäärä maksuhäiriöisiä – nyt korostuvat eläkeläiset.* Haettu 23.10.2019 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10587815>

Niemi, M. (2014). *Luotto-oikeus: Luottotyytit, perintäprosessit ja takaisinsaanti.* Helsinki: Talentum Media.

Oikeus.fi (2019). *Maksuhäiriömerkinnät ulosotosta.* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velallisenulosotossa/varattomuus.html>

Oikeus.fi (2019). *Ulosoton hakeminen.* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://oikeus.fi/ulosotto/fi/index/velkojanulosotossa/ulosotonhakeminen.html>

OK Perintä Oy (n.d.). *Maksuhäiriömerkintä on syytä ottaa vakavasti.* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.okperinta.fi/fi/usein-kysytyja-kysymyksia/milloin-luottotietoihini-tulee-maksuhairiomerkinta>

Orava, J. & Turunen, O. (2016). *Osta, vuokraa, vaurastu* (5., uudistettu painos.). Helsinki: Alma Talent.

Parnila, K. (2017). *Työsuhde tutuksi: Esimiehen selviytymisopas* (2., uudistettu painos.). Helsinki: Helsingin kamari.

Peura-Kapanen, L. Lehtinen, A. & Raijas, A. (2010). *Velkatunneli: Takuusäätiön asiakkaiden selviytymiskokemuksia.* Helsinki: Kuluttajatutkimuskeskus: Takuu-Säätiö.

Putkuri H. (2015). *Kotitalouksien velka – kuinka paljon on liikaa?* Haettu 5.11.2019 osoitteesta <https://www.eurojatalous.fi/fi/2015/2/kotitalouksien-velka--kuinka-paljon-on-liikaa/>

Raha.fi. (n.d.). *Mitä ref-merkintä luottotiedoissa tarkoittaa ja miten sen voi saada?* Haettu 23.5.2020 osoitteesta <https://raha.fi/oma-talous/mita-ref-merkinta-luottotiedoissa-tarkoittaa-ja-miten-sen-voi-saada/>

Seppänen E. (2016). *Mistä Suomi vaikenee?*. Helsinki: Into Kustannus

Strömberg J. (2019). Positiivinen luottorekisteri nytkähti ministerityöryhmässä eteenpäin – valmista pitäisi olla keväällä 2023. Haettu 23.5.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11035941>.

Suomen Asiakastieto (2018). *Maksuhäiriöisten henkilöiden määrä jo yli 380 000 – Myös asuntolainoja jää maksamatta.* Haettu 23.10.2019 osoitteesta <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/maksuhairioisten-henkiloiden-maara-jo-yli-380-000-myos-asuntolainoja-jaa-maksamatta.html>

Suomen Asiakastieto (2019b). *Kuluttajien maksuhäiriöissä vaikea vuosi – tuomiomerkinnät lisääntyivät ja summat kasvoivat.* Haettu 23.10.2019 osoitteesta <https://www.asiakastieto.fi/web/fi/asiakastieto-media/kuluttajien-maksuhairioissa-vaikea-vuosi-tuomiomerkinnat-lisaantyyvat-ja-summat-kasvoivat.html>

Suomen Pankki (2018). *Kotitalouksien velkaantuminen kasvattaa talouden haavoittuvuutta.* Haettu 5.11.2019 osoitteesta <https://www.suomenpankki.fi/fi/media-ja-julkaisut/tiedotteet/2018/kotitalouksien-velkaantuneisuus-kasvattaa-talouden-haavoittuvuutta/>

Takuusäätiö (2018). *Minun tarinani velkaantumisesta.* Haettu 2.5.2020 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/minun-tarinani-velkaantumisesta>

Takuusäätiö (n.d.). *Jos rahat eivät riitä kaikkien velkojen maksuun.* Haettu 24.3.2020 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/itseapu/suunnittele-raha-asioitasi/jos-rah-at-eivat-riita-kaikkien-velkojen-maksuun>

Takuusäätiö, (n.d.b). *Luottotietojen tarkistaminen.* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/luottotietojen-tarkistaminen>

Takuusäätiö, (n.d.c). *Merkinnät ja niiden voimassaoloaika.* Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/merkinnat-ja-niiden-voimassaoloaika/karajaoikeuden-ja>

- Takuusäätiö (n.d.d). *Milloin maksuhäiriömerkintä tulee*. Haettu 22.10.2019 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/tietoa-ja-ratkaisuja/maksuhairiomerkinta/milloin-maksuhairiomerkinta-tulee>
- Takuusäätiö (n.d.e), *Psyykinen sairaus vaikutti rahankäyttöön*. Haettu 13.4.2020 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/palvelumme/takuusaation-takaus/asiakkaidemme-tarinoita/psyykinen-sairaus-vaikutti-rahankayttoon>
- Takuusäätiö (n.d.f). *Ylivelkaantunut*. Haettu 21.5.2020 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/node/238>
- Takuusäätiö (n.d.g). *Velkakierre*. Haettu 21.5.2020 osoitteesta <https://www.takuusaatio.fi/node/240>.
- Taloussanommat (2018). Ronja, 22, kertoo, kuinka velkaantui viidessä kuukaudessa 50 000 euroa – otti lainaa 23 eri yhtiöstä. Haettu 21.5.2020 osoitteesta <https://www.is.fi/taloussanommat/oma-raha/art-2000005823580.html>
- Tietosuoja laki 2018/1050. Haettu 22.11.2020 osoitteesta <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2018/20181050>
- Tilastokeskus (2019). *Omistusasuminen vähenee nuorissa ikäluokissa*. Haettu 12.5.2020 osoitteesta https://www.stat.fi/til/asas/2018/01/asas_2018_01_2019-10-10_tie_002_fi.html
- Tilastokeskus, (2019b). *Ulosottovelallisia 303 000 vuoden 2018 lopussa*. Haettu 3.11.2019 osoitteesta https://www.stat.fi/til/uloa/2018/uloa_2018_2019-04-10_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus (2019c), *Velallisten lukumäärä 2018*. Haettu 13.4.2020 osoitteesta https://www.stat.fi/til/uloa/2018/uloa_2018_2019-04-10_tie_001_fi.html
- Tilastokeskus (2020). *Asuntovelallisilla asuntokunnilla asuntovelkaa keskimäärin 100 030 euroa*. Haettu 9.5.2020 osoitteesta http://www.stat.fi/til/velk/2018/velk_2018_2020-03-20_tie_002_fi.html
- Tilastokeskus (2020b). *Yksityishenkilöiden velkajärjestelyjen määrä kasvoi tammi-maaliskuussa 2020 edellisvuodesta 74,9 prosenttia*. Haettu 12.5.2020 osoitteesta https://www.stat.fi/til/velj/2020/01/velj_2020_01_2020-04-22_tie_001_fi.html

Tilastokeskus (2020c). *Kotitaloussektorin säästämisaste kasvoi vuoden 2019 viimeisellä neljänneksellä.* Haettu 17.5.2020 https://www.tilastokeskus.fi/til/sekn/2019/04/sekn_2019_04_2020-03-16_tie_001.fi.html

Tynkkynen O. (2013). *Pieni maailmanpelastusopas.* Helsinki: Into Kustannus Oy

Työsuojelu.fi (2015). *Luottotiedot.* Haettu 3.11.2019 osoitteesta <https://www.tyosuojelu.fi/tyosuuhde/oikeudet-ja-velvollisuudet-tyossa/yksityisyyden-suoja/luottotiedot>

Uusitalo K. (2019). *Pikavippimarkkinat muuttuvat nyt, ja tässä ovat seuraukset: lainansaanti vaikeutuu, maksuhäiriöt lisääntyvät – monen velkierre voi myös katketa.* Haettu 14.5.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10943120>.

Valtiovarainministeriö (2019). *EU-valvoja suosittelee Suomelle kotitalouksien velkaantumisen rajoittamista.* Haettu 6.11.2019 osoitteesta https://vm.fi/artikkeli/-/asset_publisher/eu-valvoja-suosittelee-suomelle-kotitalouksien-velkaantumisen-rajoittamista

Valtiovarainministeriö (2019b). *Työryhmän ehdotus: Kotitalouksien velkaantumista hillittävä uusin keinoin.* Haettu 5.11.2019 osoitteesta https://valtioneuvosto.fi/artikkeli/-/asset_publisher/10623/kotitalouksien-velkaantumista-hillittava-uusin-keinoin

Yle (2019). *Maksuhäiriöisiä on Suomessa 380 000 – merkintöjen määrä on kasvanut yli 30-vuotiailla.* Haettu 26.4.2020 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-10856410>

